

Oversett og etterlatt

Om Covid-19 pandemien og smittevernberedskap for personer som selger sex

Oslo

Rapporten er utarbeidet av: Astrid Renland, Ida Kock og Ulla Bjørndahl.

Innholdsfortegnelse

Øversett og etterlatt: Om Covid-19 pandemien og smittevernberedskap for personer som selger sex	s. 5
Erfaringer fra Pro Sentret	s. 12
Erfaringer fra øvrige prostitusjonstiltak i Norge	s. 18
Erfaringer fra Norden	s. 25
Avslutning: En oversett populasjon	s. 38
Referanser	s. 40
Vedlegg	s. 42

Oversett og etterlatt: Om Covid-19 pandemien og smittevernberedskap for personer som selger sex

---

Den 11. mars formidlet Verdens helseorganisasjon (WHO) i en pressekonferanse at vi sto overfor en pandemi. Den 12. mars erklærte WHO-Europa at regionen var å regne som episenter for Covid-19 smitte. Samme dag stengte i likhet med mange andre land, det norske samfunnet ned. Industri, bedrifter, utdanningsinstitusjoner, skoler, barnehager, serviceyrker, utelivsbransjen, kulturlivet og helse- og sosiale tjenestetiltak ble beordret til å stenge eller å redusere arbeidsstyrken. For mange betydde det drastiske endringer i livssituasjon med permitteringer og oppsigelser, og/eller usikre prognoser når det gjaldt arbeidsplassens mulighet til å overleve samt usikkerhet om hvor mange uker en ville være uten inntekt. Covid-19 pandemien har rammet mange hardt med sykdom og død, men ikke minst gjennom de økonomiske følgene smittevernstiltakene fikk.

I kjølvannet av pandemien har en rekke internasjonale helse- og rettighetsorganisasjoner formidlet behovet for at stater ivaretar og inkluderer sårbare grupper i smittevernsarbeidet. The Joint United Nations Programme on HIV/AIDS (UNAIDS)¹ anbefaler en rettighetsbasert smitteverntilnærming, og ber nasjonale føringer videreføre erfaringer fra hiv-forebyggende arbeidet. Med det sikre man at alle grupper er inkludert i utformingen av et målrettet og effektivt smittevern. UNAIDS peker på at marginaliserte grupper som migranter, stoffbrukere og sexselgere er spesielt utsatt under pandemien, og at statene må sørge for at alle er inkludert.

Mennesker som selger sex er spesielt sårbare, blant annet fordi salg av sex ofte er knyttet til marginaliseringsprosesser som stoffbruk, migrasjon, tilhørighet til etniske og seksuelle minoritetsgrupper og lav sosioøkonomisk status. I tillegg er prostitusjonsfeltet regulert gjennom både straffeloven og gjennom andre lovverk som utlendingsloven og skatteloven.

Gruppen mennesker som selger sex er mangfoldig og sammensatt. Det er en gruppe som rommer personer av alle kjønn, seksuelle identiteter og kjønnsuttrykk. Det er også en gruppe der levekår og sosioøkonomiske og psykososiale forhold strekker seg fra velintegreerte borgere til mennesker som er svært marginalisert. Felles for gruppen er at de jobber på en arena som innebærer høy grad av personlig risiko.

Majoriteten av de som selger sex er migranter. Det er migranter som har oppholdstillatelse i Norge, tilreisende som oppholder seg midlertidig i landet, og dem som omtales som irregulære

---

¹ Rights in the time of Covid-19, Lesson from HIV for an effective, community-led response. https://www.unaids.org/sites/default/files/media_asset/human-rights-and-covid-19_en.pdf

migranter. Noen irregulære migranter har sexsalg som hovedinntekt, andre har salg av sex som en av flere kilder til inntekt.

Pandemien har rammet mennesker som selger sex økonomisk. Mange sexselgere lever i en «fra hånd til munn» situasjon uten økonomiske buffere. Noen har registrert virksomheten og driver det som enkeltpersonforetak, men langt de fleste oppgir ikke inntekten til skattemyndighetene. Det skaper problemer når kravet for å få økonomisk støtte er skattemelding som dokumenterer tidligere inntekt. En stor andel er uten fast opphold og dermed også uten rettigheter i Norge.

Om rapporten

I denne rapporten presenteres erfaringer fra Pro Sentret og andre prostitusjonstiltak i Norge og i Norden under den første tiden av Covid-19 pandemien. Med utgangspunkt i UNAIDS anbefalinger til myndigheter om å spesielt involvere og ivareta marginaliserte grupper, har vi ønsket å kartlegge i hvilken grad myndigheter nasjonalt og lokalt har inkludert mennesker som selger sex i det forebyggende smittevernsarbeidet.

Et like sentralt mål har vært å få dokumentert hvordan de ulike tjenestetiltakene har håndtert sitt arbeid og tjenestetilbud til personer som selger sex, og hvordan pandemien har rammet gruppen.

Pro Sentrets erfaringer har blitt samlet inn gjennom intervjuer med ansatte som jobbet brukernært under første del av krisen.

Vi har sendt likelydende spørsmål til alle norske og nordiske tjenestetiltak, og likelydende spørsmål til rettighetsorganisasjonene. Spørsmålene² har blitt sendt per e-post, og alle fikk valget mellom å besvare dem skriftlig eller muntlig på telefon eller digitalt. Det har vært stor interesse og engasjement fra tiltak både i Norge og Norden.

Fra Norge deltar Nadheim, Marita Women og Sykepleie på hjul i Oslo, Prohjelpa og Shalam Women i Kristiansand, Albertine i Stavanger, FRI i Bergen, Nadheim og Uteseksjonen i Trondheim og ROSA.

Fra Finland deltar Pro-Tukupiste. Fra Sverige deltar Mika Mottagningen i Stockholm, Mika Mottagningen i Göteborg og Evonhuset i Malmö. Fra Danmark deltar Reden København, Reden Odense, Reden Aalborg, Reden Aarhus, Reden Internasjonalt og AmiAmi.

Av rettighetsorganisasjoner deltar PION – Prostituertes interesseorganisasjon i Norge, Fuckförbundet i Sverige, SIO - Sexarbeiderens interesseorganisasjon i Danmark, og sexabedernettnettverket FTS i Finland.

Tilbakemeldingene fra de norske prostitusjonstiltakene og PION er sammenfattet i en helhet, i tillegg til Pro Sentrets erfaringer. I den nordiske delen har vi valgt å presentere informasjonen

---

² Se vedlegg.

fra de enkelte landene og tiltakene, samt en sammenfatning av hvordan håndteringen av pandemien har vært på de respektive nasjonale nivåene.

I den første delen av rapporten beskriver vi de nasjonale føringene i Norge i form av forskrifter, og det arbeidet som Pro Sentret har gjort i samarbeid med PION for å komme i dialog med myndighetene når det gjelder behovet for smittevernhjelp til målgruppen.

Deretter presenterer vi erfaringer fra det brukerrettede arbeidet i prostitusjonsfeltet i Norge og Norden. Det er viktig å ha i mente at vi i skrivende stund fortsatt har en pandemi og en rekke restriksjoner som begrenser menneskers møte-, bevegelses- og samlingsfrihet. Smittevernhjelp til personer som selger sex er derfor fortsatt høyst aktuelt.

Rapporten er ikke et forskningsprosjekt og vi tar heller ikke sikte på at den skal gi et uttømmende bilde av situasjonen for mennesker som selger sex. Det er en oppsummering av prostitusjonsfeltets erfaringer i en avgrenset periode fra da pandemien ble erklært og smittevernrestriksjoner satt inn.

Covid-19 pandemien

I skrivende stund er samfunnet i ferd med å åpne forsiktig etter å ha vært lukket ned i nesten to måneder, fra 12. mars til slutten av april. Pro Sentret har erfaring fra tidligere når det gjelder å håndtere pandemier. Det hiv-forebyggende arbeidet har ikke bare utgjort rammeverket for vår helsefaglige tilnærming til målgruppene. Det har gjennom prøving og feiling også frembrakt viktig kunnskap om effektivt og målrettet smittevern. Deriblant viktigheten av å innlemme, involvere og være dialog med alle grupper i samfunnet, og spesielt marginaliserte grupper.

Under hiv-pandemien var det viktig å bygge ned barrierer og terskler som hindret utsatte grupper tilgang til helsetjenester og til hjelpeapparatet. Covid-19 pandemien har på mange måter slått beina under hjelpetiltakene. I prostitusjonsfeltet stengte nesten alle tiltak³ i Norge sine dører for drop-in. Akuttovernattingstilbudet i Oslo (Natthjemmet) og Bergen (Omsorgsbasen) ble stengt. Oppsøkende arbeid i utendørsmiljøer ble redusert eller lagt ned, kontakt med brukerne ble opprettholdt via telefon og digitale medier. På Pro Sentret ble helsepersonell beordret til helsetjenester i rusfeltet.⁴

Det var ikke bare prostitusjonsfeltets tiltak som ble mindre tilgjengelig for målgruppen. De øvrige helse- og omsorgstiltakene har hatt begrenset mulighet for publikumskontakt. I tillegg har forbudet mot sexsalg som ble innført som en del av smittebegrensningene, bygd opp barrierer.

---

³ Shalam i Kristiansand opprettholdt drop-in tilbudet

⁴ To av Pro Sentrets tre sykepleiere ble beordret til Vestli Rehabiliteringssenter som Velferdsetaten i Oslo kommune, opprettet som midlertidig institusjonsplass for koronasmittede rusmiddelavhengige.

Nasjonale føringer og håndtering av pandemien

Den 12. mars vedtok Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) stenging av samfunnet med grunnlag i Smittevernloven § 4-1.⁵ Begrunnelsen for vedtaket var at samfunnet sto overfor et alvorlig utbrudd av allmennfarlig smittsom sykdom med fare for store helsekonsekvenser for mange mennesker. I følge vedtaket var det avgjørende å få satt i verk tiltak over hele landet for å forebygge og motvirke overføring av koronaviruset. Vedtaket gjaldt fra 12. mars kl. 18:00 til 26. mars 2020.

Den 27. mars vedtok HOD «Forskrift om smitteverntiltak mv. ved koronautbruddet», (Covid-19-forskriften).⁶ I forskriftens § 1 beskrives formålet, som «er å fastsette smittevernfnaglige tiltak for å hindre eller begrense spredning av SARS CoV-2 i befolkningen og blant helsepersonell, og for å sikre opprettholdelse av tilstrekkelig kapasitet i helse- og omsorgstjenesten slik at tjenesten kan håndtere smittesituasjonen og samtidig ivareta ordinære helse- og omsorgstjenester.» I forskriftens § 14 b) formidles forbud mot og beordret stenging av «[v]irksomheter som tilbyr frisørtjenester, hudpleie, massasje og kroppspleie, tatovering, hulltaking (piercing) og liknende tilbud». I følge forskriften vil forsettlig eller grovt uaktsom overtredelse av bestemmelser i denne forskriften straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder.

Den 15. mars fattet Justis- og beredskapsdepartementet vedtaket «Forskrift om bortvisning mv. av utlendinger av hensyn til folkehelsen».⁷ I følge forskriftens § 1, kan det for å trygge folkehelsen ved utbrudd av den allmennfarlige smittsomme sykdommen Covid-19, treffes vedtak om bortvisning av utlending uten oppholdstillatelse etter utlendingsloven. Vedtak treffes av Utlendingsdirektoratet eller politiet. Reglene om bruk av tvangsmidler i utlendingsloven kapittel 12 gjelder tilsvarende som ved bortvisning etter utlendingsloven § 17 første ledd bokstav l eller § 121. Førstnevnte omhandler bortvisning av alle utlendinger, mens sistnevnte omhandler bortvisning av EØS-borgere.

Hverken i HODs vedtak av 12. mars eller i Covid-19 forskriften var salg av sex eksplisitt nevnt. Det var heller ikke gitt at salg av sex falt inn under forbudet mot virksomheter, jfr. Punkt 5 i vedtaket av 12. mars og § 14 b i Covid-19 forskriften, da salg av sex ikke normalt defineres som «virksomhet» i Norge. Virksomhet viser til en juridisk enhet som produserer varer eller tjenester.⁸

Den norske rettighetsorganisasjonen PION henvendte seg til Helsedirektoratet for å få en avklaring om salg av sex var forbudt. Helsedirektoratet formidlet i e-post den 20. mars at salg av sex var forbudt og falt under det som omtales som «og liknende tilbud» i vedtakets punkt 5,

⁵ Vedtak etter lov om vern mot smittsomme sykdommer § 4-1 andre ledd om møteforbud og stenging av virksomhet. <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2020-03-12-270>

⁶ Forskrift om smitteverntiltak mv. ved koronautbruddet. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2020-03-27-470> Forskriften trådte i kraft 27. mars.

⁷ Forskrift om bortvisning mv. av utlendinger av hensyn til folkehelsen.

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2020-03-15-293>

⁸ <https://jusleksikon.no/wiki/Virksomhet>

og Covid-19 forskriftens § 14 b; «[v]irksomheter som tilbyr frisørtjenester, hudpleie, massasje og kroppspleie, tatovering, hulltaking (piercing) og liknende tilbud».

Politiets håndtering av smittevernforskriften

Pro Sentret er kjent med at informasjon om forbudet fikk politiets utlendingsseksjon ved ett av landets politidistrikt til å sende tekstmeldinger til personer som annonserte på nettstedet Real Escort.⁹ Politiet formidlet at salg av sex nå var forbudt, og sexselgere ble anmodet om stenge sine annonser og forlate landet øyeblikkelig for å unngå bortvisning. Meldingene fra politiet ble sendt ut noen få dager etter at Helsedirektoratet hadde formidlet vedtaket om forbud mot salg av sex.

Pro Sentret tok sammen med Nadheim i Oslo, Albertine i Stavanger og PION opp politiets håndtering med Justis- og beredskapsdepartementet. I brevet formidlet vi vår uro over politiets valg av tilnærming overfor en allerede veldig presset gruppe, og at vi så det som uheldig at politiet brukte smittevernloven som middel for å redusere annonsemarkedet. Det ble også anmodet om at departementet igangsatte tiltak som kunne bøte på de negative konsekvensene av pandemien og gi bedre smittevern.

Justissektoren har det siste tiåret fått en stadig mer dominerende rolle i prostitusjonsfeltet. Selv om det har vært lovlig å selge sex, har sexselgere både vært mål og middel i politiets håndhevelser av lovbestemmelsene. Det er derfor svært uheldig at politiet bruker restriktive midler knyttet til smittevern, til andre formål enn nettopp å redusere smitte. Noen sexselgere formidler at volden har økt, og om veldig høy terskel for å anmelde vold eller oppsøke hjelp av redsel for å bli straffet for brudd på smittevernloven. Denne typen politiarbeid kan bidra til å øke volds- og vinningskriminalitet overfor sexselgere fordi risikoen for lovovertreder er minimal.

I svaret, datert 28. april, formidlet Justis- og beredskapsdepartementet at de ikke var kjent med de konkrete tilfellene, men at det er «[v]iktig at politiet opprettholder kravene til å opptre saklig og upartisk og med omtanke for personers integritet, og at ev. brudd på dette blir varslet til det aktuelle politidistriktet. Dette gjelder også i møte med de som selger sex». I brevet ble vi også invitert til å komme med konkrete forslag som kunne lette utfordringene for personer i prostitusjon. I vårt tilsvarende av 12. mai ba vi Justis- og beredskapsdepartementet informere landets politidistrikt om at de ikke skulle benytte denne spesielle situasjonen som en anledning til å oppsøke miljøer for å svare ut andre deler av politiets samfunnsoppdrag på prostitusjonsfeltet.

Smittevernloven

Ifølge Smittevernlovens § 1 er formålet med loven å verne folk mot smittsomme sykdommer, den skal sikre at myndighetene setter i verk nødvendige smitteverntiltak for å forebygge og motvirke at smittsomme sykdommer overføres til befolkningen. Videre pålegger loven myndighetene å samordne tiltakene som iverksettes i forbindelse med utbrudd av smittsomme

---

⁹ Annonset nettsted for seksuelle tjenester.

sykdommer, og den skal ivareta rettssikkerheten til den enkelte som bli omfattet av smittevernstiltak etter smittevernloven.

Smittevernlovens § 1-2 slår fast at «Lovens bestemmelser om tjenester og tiltak gjelder for enhver som oppholder seg i Norge.»¹⁰ Ifølge § 1-2 kan departementet gi forskrift som begrenser anvendelse av loven overfor personer som ikke er norske statsborgere eller ikke har bosted i Norge.

I den offentlige utredningen *Om kjærlighet og kjøletårn*, som omhandler smittevernloven, skriver utvalget at hovedprinsippet er at smittevernlovens bestemmelser skal gjelde for alle som oppholder seg i riket uansett statsborgerskap og uansett varigheten av oppholdet. Dette vil være i samsvar med de folkerettslige forpliktelser Norge er bundet av.¹¹ Eventuelle unntak for utenlandske statsborgere må kun gjelde for «opphold av klart midlertidig karakter» og at begrensningene i hovedsak må gjelde inngrep, ikke ytelser.»¹²

Ifølge utvalget gir smittevernloven rett til smittevernhjelp til grupper som ikke har rettigheter i Norge jfr. pasient- og brukerrettighetsloven.¹³ Det vises til at dette også slås fast i «Forskrift om tjenester til personer uten fast opphold» § 5 d.¹⁴ Ifølge utvalget har lovens utvidede virkeområde sammenheng med at smittevernhjelp ikke bare ytes av hensyn til pasienten, men også som et ledd å verne folkehelsen ved å unngå spredning.

Smittevernhjelp § 6-1

Ifølge Smittevernloven § 6-1 har alle rett på nødvendig smittevernhjelp: «Enhver har rett til nødvendig smittevernhjelp. Smittevernhjelp er å anse som en del av retten til nødvendige helse- og omsorgstjenester, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 a første og annet ledd og § 2-1 b første og annet ledd».

Ifølge § 6-1 andre ledd har alle som anses for å være i fare for å bli smittet med allmennfarlig smittsom sykdom rett til «nødvendig smittevernhjelp i form av vaksinasjon, informasjon og annen nødvendig forebyggende hjelp.» Alle som er i Norge, vil for eksempel ha krav på hiv-behandling og tilgang til forebyggende hiv-medisin PrEP (preeksponeringsprofylakse), som ble gjort tilgjengelig som forebyggende behandling i 2017.¹⁵

I NOU:2012:17 pekes det på at smittevernhjelp skal tolkes vidt og ikke bare omfatter hjelp som hører under helselovgivningen. Som et ledd i forebygging av hiv-smitte ble det igangsatt utdeling av rent injiseringsutstyr for stoffbrukere og kondomer til personer som selger sex, og smittevernhjelp vil kunne innbefatte hjelp til sosial og psykososial rehabilitering. Utvalget viser

¹⁰ Lov om vern mot smittsomme sykdommer. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1994-08-05-55#KAPITTEL_1

¹¹ NOU 2012: 17: Om kjærlighet og kjøletårn. Helse- og omsorgsdepartementet <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-17/id704855/>

¹² Se NOU 2012: 17 s. 59

¹³ Lov om pasient- og brukerrettigheter. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63>

¹⁴ Forskrift om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-12-16-1255>

¹⁵ HivNorge: Vellykket behandling og PrEP virker. <https://hivnorge.no/nyheter/vellykket-behandling-og-prep-virker/>

til at det for eksempel inkluderer hjelp til bolig, utdanning og arbeid for personer som selger sex og behandling og rehabilitering for stoffbrukere fordi denne typen smittevern hjelp kan føre til at faren for å bli smittet reduseres vesentlig eller faller bort.¹⁶

Smittevern og rett til smittevern hjelp

Forbudet mot salg av sex som smittevernstiltak ble ikke fulgt opp med tiltak som kompenserte for det økonomiske tapet mange opplevde. Dette satt sexselgere i en svært vanskelig situasjon med alvorlige konsekvenser.

Pro Sentret deltok, på initiativ fra PION, i et møte med Helsedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet den 4. april 2020. Temaet var smittevern hjelp i form økonomisk bistand til sexselgere, som en følge av forbudet mot sexsalg og for å forebygge at sexselgere tvinges til å jobbe og utsette seg selv og andre for smitte. På dette møtet ble det reist spørsmål om ikke smittevernloven § 6-1, åpnet for at helsemyndighetene kunne pålegge kommunene å bistå gruppen uten rettigheter med smittevern hjelp i form av økonomisk bistand.

Politisk myndighet og tiltaksplikten

Følger man NOU:2012:17 sin gjennomgang av smittevernloven, vil det å opprette temporær rett til økonomisk stønad for alle som er i landet være i tråd med retten til smittevern hjelp i lovens § 6-1. Det springende punktet er selvsagt hvor langt tiltaksplikten strekker seg når det gjelder smittevern hjelp. Smittevernloven § 7 regulerer organisering av smittevernet, og ifølge § 7-10 har Helsedirektoratet det overordnede ansvaret for å sikre effektivt og forsvarlig smittevern og kan pålegge kommunene nærmere bestemte tjenester.

Spørsmålet blir da om hvilke tiltak som faller inn under begrepet smittevern hjelp og følgelig hva kommunene kan pålegges å iverksette for å forebygge spredning av Covid-19, er en politisk avgjørelse eller om dette defineres av smittevernloven.

Dette spørsmålet ble reist overfor Stortinget.¹⁷ På bakgrunn av en henvendelse fra flere¹⁸ stilte stortingsmedlem Nicholas Wilkinson (SV) spørsmål til Arbeids- og sosialminister Torbjørn Røe Isaksen om statsråden ville åpne for at personer uten rettigheter kan få midlertidig ytelse fra NAV som et ledd i å hindre spredning av smitte i samfunnet. Statsråden svarte at ingen uten medlemskap i Folketrygden får økonomisk bistand i Norge.¹⁹

Statsråden avviste retten til smittevern hjelp, og formidlet at utlendinger uten rettigheter plikter i henhold til Utlendingslovgivningen å forlate landet. Det er derfor ifølge statsråden ikke planlagt noen endringer i regelverket for å gi denne gruppen ytelse fra NAV.

---

¹⁶ Se NOU 2012: 17 – s. 76

¹⁷ «Oppfordring til handling» signert av signert av PION, Pro Sentret, Foreningen for kjønn- og seksualitetsmangfold (FRI) Oslo Viken, Antirasistisk Senter og Skeiv Verden, 12.mai 2020

¹⁸ Bak henvendelsen sto PION, Pro Sentret, Forening for seksualitet og kjønns mangfold, FRI og Skeiv Verden

¹⁹ Spørsmål fra Nicholas Wilkinson (SV) til arbeids- og sosialministeren. Dokument nr. 15: 1648 (2019-2020) <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=79889>

Myndighetenes innsats rettet mot rusfeltet

Prostitusjonsfeltet og rusfeltets representerer to ulike, men også sammenfallende marginaliserte grupper i samfunnet. Rusproblemer har både hatt status som pull-faktor og sårbarhetsfaktor i prostitusjonsfeltet.

Når det gjelder Covid-19 pandemien har Helsedirektoratet adressert utfordringer knyttet til smittevernstiltak overfor rusfeltets brukere. I Helsedirektoratets nasjonale veileder «Koronaviruset – beslutninger og anbefalinger», legger kapittel 7 føringer på arbeidet i rusfeltet,²⁰ der blant annet brukerorganisasjonene i rusfeltet har deltatt på høring.²¹

Helsedirektoratet fulgte ikke opp det midlertidige forbudet mot sexsalg med nasjonale føringer. Ser man bort fra at migranter kunne få økonomisk bistand til å reise hjem, har det ikke blitt etablert noen form for krisehjelp på prostitusjonsfeltet. Det har heller ikke vært etablert formell dialog mellom helsemyndighetene og prostitusjonstiltakene. Dette til tross for at personer som selger sex er en marginalisert gruppe på lik linje med rusavhengige, og en svært mobil gruppe som har hyppig nærkontakt med et bredt tverrsnitt av befolkningen.

Oppsummert

De økonomiske konsekvensene av smitteverntiltakene som ble iverksatt etter at Covid-19 pandemien var et faktum, rammet mange hardt. Marginaliserte og sårbare grupper bør erfaringsmessig involveres og inkluderes særskilt for effektiv smittebegrensing. For personer som selger sex er de eksisterende økonomiske krisepakken for stor del ikke tilgjengelig. Når grenser stenges og den inntektsgivende aktiviteten til gruppen forbys midlertidig, tvinges sexselgere inn i en umulig situasjon. Myndighetene bør klargjøre hvorvidt smittevernloven gir anledning til at bistand i form av økonomisk støtte og bolig, kan gis til personer som ikke oppebærer fulle rettigheter i Norge, som smittevernhjelp.

---

²⁰ Koronaviruset – beslutninger og anbefalinger. <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/koronavirus>

²¹ Felles høringsinnspill til «Prioriteringer av helsehjelp i Norge under Covid-19 epidemien» <https://www.fhn.no/felles-horingsinnspill-til-prioritering-av-helsehjelp-i-norge-under-covid-19-epidemien/>

Erfaringer fra Pro Sentret

Prostitusjonsfeltet i Norge er preget av høy grad av mobilitet. Det er ikke spesielt for Norge, mobiliteten blant mennesker som selger sex er høy i hele Europa. I tillegg er det høy grad av mobilitet innad i landet, der både utenlandske og fastboende sexselgere annonserer med reiseruter hvor man oppgir når og hvor lenge man er på et bestemt sted. Mobiliteten er ikke bare mellom de større byene, også i småbyer og tettsteder tilbys og etterspørres det kommersiell sex.

Pro Sentrets brukere er en uensartet og sammensatt gruppe når det gjelder sosioøkonomiske ressurser, psykososiale forhold, levekår og tilgang til rettigheter i Norge. Det er mennesker som selger sex som et supplement til inntekt fra annet arbeid. Noen har registrert seg med enkeltpersonforetak, betaler skatt og har pensjonsrettigheter. Andre har det som eneste inntekt i den perioden de selger sex, men oppgir ikke inntekten til skattemyndighetene. Atter andre tilhører samfunnsmessige marginaliserte grupper som stoffbrukere og irregulære migranter. Sistnevnte tilhører Pro Sentrets største brukergruppe; utenlandske personer som oppholder seg temporært i landet og irregulære migranter som oppholder seg i Norge uten rettigheter. Blant irregulære migranter er det personer som livnærer seg og familie i hjemlandet på sexsalg alene, mens andre har sexsalg som inntekt ved siden av andre jobber i det svarte og grå arbeidsmarkedet.

Det er også stor forskjell på hvordan brukere benytter seg av seg av Pro Sentres tjenester. Noen har spesifikke spørsmål og henvender seg for konkrete tjenester i kontakt med Pro Sentret gjennom å benytte seg av helsetjenester, ta kontakt på chat eller hente gratis kondomer. Andre bruker Pro Sentret som et møtested hvor de er sosiale, spiser, kan slappe av og delta i sosiale aktiviteter. Videre er det personer som får bistand av Pro Sentrets ansatte til kontakt med øvrig hjelpeapparat, råd og veiledning eller oppfølging i form av støttesamtaler og/eller endringsarbeid.

Pro Sentret arbeider oppsøkende på gata, på internett og på institutter og er tilgjengelig for alle som tar kontakt gjennom chat, telefon, e-post og sosiale medier. Videre kan man benytte seg av drop-in tilbudene eller bestille timeavtale hvis man ønsker å komme til et fast tidspunkt. Man kan være anonym i kontakt med Pro Sentrets ansatte som alle har taushetsplikt.

Akuttberedskap uten forutsigbarhet

Den 12. mars ble alle ansatte i klientnære stillinger på Pro Sentret etter nasjonale retningslinjer ansett som samfunnskritisk personell som skulle være tilstede på arbeidsplassen under pandemien. De øvrige ansatte ble beordret til å jobbe på hjemmekontor.

Av smittevernhensyn måtte Pro Sentret stenge drop-in tilbudet under krisen. Sentret har imidlertid vært åpent og bemannet med helse- og sosialfaglig personell i hele perioden og de fleste av våre tjenester har vært operative. De som ønsket å besøke sentret måtte ringe på forhånd for å avklare om bistand kunne gis over telefon eller om det var behov for å møtes

fysisk. Videre ble det gitt informasjon om gjeldende smittevernregler og sjekket ut at vedkommende ikke hadde symptomer.

I den første tiden ble det brukt mye tid og ressurser på å informere på telefon og i sosiale medier om pandemien, endringene i samfunnet og i Pro Sentrets tilbud, samt om stenging av grenser og innføring av reiserestriksjoner. Utenlandske brukere ble anbefalt å reise hjem og det ble informert om at det kunne bli vanskelig å reise på et senere tidspunkt. Mange var imidlertid i villrede om de skulle reise hjem eller bli i Norge. De fleste kommer fra land med høy forekomst av smitte og de manglet inntektgrunnlag i hjemlandet. Følgelig opplevde mange Norge som et tryggere sted å oppholde seg.

Rett etter nedstegningen hadde Pro Sentret stor pågang av brukere som tok kontakt fordi de hadde behov for en personlig samtale. Mange ga utrykk for frykt og usikkerhet i situasjonen. Brått befant de seg i en akutt krise uten inntekt og bopel og med begrensede rettigheter. De ønsket informasjon om koronaviruset og hvordan de skulle forholde seg til pandemien og mange lurte på om de hadde rett på helsehjelp dersom de skulle bli syke.

Følgelig måtte Pro Sentret kaste seg rundt å gå fra å yte vanlige sosial- og helsefaglige tjenester den ene dagen til å fungere som akuttberedskap for gruppen den neste. De ansatte oppfattet situasjonen som kaotisk og uoversiktlig og det var utfordrende å skulle trygge brukere når en hadde få eller ingen svar på hva som kom til å skje fremover og hvordan pandemien kom til å utvikle seg. Flere av de ansatte beskriver at situasjonen ga en følelse «verdens undergang».

Konsekvenser av restriksjoner og forbud

I tiden etter 12. mars formidlet mange at de hadde store økonomiske problemer. De ønsket ikke å jobbe grunnet smittefare og reiserestriksjoner og sterke oppfordringer om at folk skulle holde seg hjemme førte til færre kunder.

Da det den 20. mars ble kjent at det var forbudt å selge sex, fjernet mange annonsene sine fra det nettbaserte annonsestedet Real Escort. I uke 11 (9.mars) var det 724 annonser der kvinner annonserte for salg av sex, og litt over en måned senere i uke 16 (13.april) var antall annonser redusert til 236. Vi observerte tilsvarende nedgang i antall annonser for institutter, fra 91 til 13 i samme periode.²² Det var også en halvering av antall personer Pro Sentret traff i oppsøkende arbeid i gateprostituertsmiljøet, fra 71 personer i februar måned til 22 i april.²³

Det er ikke mulig å slå fast hvorvidt annonsørene forlot landet eller bare fjernet annonsene. Mange av annonsene til utenlandske personer kom imidlertid raskt tilbake etter at forbudet ble opphevet. Ettersom det var strenge innreiserestriksjoner på dette tidspunktet kan det tyde på at en del hadde valgt å bli i landet.

Pro Sentret har ikke oversikt over hvordan annonsørene som ble i landet tjente penger mens annonsene var fjernet. Det er rimelig å anta at enkelte tok en pause, mens andre traff faste

---

²² Annonsene på Real Escort tilbyr også ulike former for massasje, og vi registrerte 135 annonser i uke 11, og 14 i uke 16.

²³ Det må nevnes at vi i februar hadde sju oppsøkende kveldspatruljer mot tre i april.

kunder. Salg av webcam-tjenester ble for noen et alternativ. Andre fortalte at de gikk fra å annonsere til å jobbe i gateprostituasjon, mens atter andre valgte å reise til mindre byer enn Oslo ettersom Oslo var pekt ut som episentret for smitte. For noen var situasjonen ikke like kritisk. Disse fortalte at de tjente godt ved at de i hovedsak traff faste kunder.

Flere oppga at de solgte sex selv om de var redde for smitte og for konsekvensene av brudd på forbudet. Flere fortalte også at de hadde gått på kompromiss med egne standarder. Det ble formidlet at de dumpet prisene, solgte sex uten kondom og tok kunder de ikke ville ha tatt til vanlig fordi de trengte penger til mat og bolig. Pro Sentret erfarte at dette gjaldt brukere fra alle miljøer uavhengig av øvrig ressurstilgang.

Mange fikk utfordringer knyttet til bolig under krisen. En del bor i utgangspunktet trangt og dyrt, og har ofte problemer med å få leid bolig i Norge. Det var også en del utleiefirmaer som stengte. Noen hadde ikke penger til å betale leie og mistet leiligheten sin. Andre hadde avtaler som ikke var formelle nok til at NAV kunne dekke kostnadene når inntekten forsvant. Blant de som måtte flytte ut av sine egne boliger, fortalte noen at de flyttet inn til andre, for eksempel venner, men også hos kunder. En bruker fortalte at huseieren hadde satt ned husleien som en følge av situasjonen.

Sex som kapital og løsning

Flere av Pro Sentrets brukere som har sluttet å selge sex, fortalte at de hadde startet igjen fordi de ble permittert eller måttet avvikle egen næringsvirksomhet på grunn av pandemien. Noen hadde rett på stønad fra NAV, men hadde av ulike årsaker ikke søkt om bistand. Pro Sentret hjalp disse i søknadsprosessen.

Enkelte med rusproblemer fortalte at «tørke» i narkotikamarkedet gjorde det vanskelig å få tak i stoff, og at de var nødt til å yte seksuelle tjenester for å få tak i de rusmidlene de trengte. Noen fortalte også at de har vært nødt til å bytte sex mot et sted å overnatte.

Pro Sentret fikk også henvendelser fra helt nye brukere under krisen. Dette var personer som hadde kommet til Norge med en arbeidsavtale, men hvor arbeidet ble avvirket på grunn av pandemien. Disse startet med sexsalg i påvente av andre jobbmuligheter.

Stigmatisering og isolasjon

Pro Sentret erfarer at det var stigmatisering innad i miljøene knyttet til salg av sex under pandemien. Å utsette seg selv for smitte er et uttrykk for uansvarlighet, og et tydelig tegn på at man ikke deltok i arbeidet med å stanse viruset. Flere har fortalt Pro Sentret at de var nødt til å selge sex, men at de gjorde det i det skjulte for at andre i miljøet ikke skulle få vite om det. Stigmaet er både knyttet til det faktum at de måtte jobbe, og at de bryter med normen for godt smittevern.

Det virker som om det stilles strenge krav til både en selv og andre om å ha en velfungerende økonomi, og at man har lagt opp penger for å klare seg i perioder uten inntekt. Et rykte om koronasmitte blant sexselgere vil i tillegg kunne være ødeleggende for alle når situasjonen igjen normaliseres.

Det samme opplever man i storsamfunnet, men i prostitusjonsfeltet er ofte miljøene små og gjennomsiktede. Å jobbe i det skjulte både for samfunnet og for egne miljøer gjør sexselgeren mer isolert. Beskyttelsen som miljøet og nettverket gir blir borte, og det samme gjør muligheten for hjelp, støtte og debrifing om man har vært utsatt for vold eller opplevd ubehagelige hendelser.

Hjemreiser og matposer

I forbindelse med Covid 19 ble det klart at noen brukere av Pro Sentrets tjenester hadde behov for bistand til hjemreise. I slutten av mars fikk vi adgang til å bistå med dette for en periode for å sikre mulighet til hjemreise for våre brukere. Det var imidlertid få som valgte å benytte seg av tilbudet. Arbeidet med å organisere reisene til de som ønsket bistand var komplisert og tidskrevende, da det innebar mye koordineringsarbeid med ambassader, flyplasser og reisebyrå i tillegg til at reisereguleringene i verden endret seg konstant.

Som nevnt, enkelte formidlet at de ikke ønsket å reise hjem. Det er også et spørsmål hva som regnes som hjemland. Blant de som er tilreisende til Norge er det mange som har hele Europa som arbeidssted og noen har etablert seg med bolig og partner i et annet land enn det landet som har utstedt deres pass. De fleste land har grenserestriksjoner som gjør at personer som ikke kan dokumentere tilhørighet til landet ikke slippes inn. Det ble en utfordring for flere som vi forsøkte å bistå. En var for eksempel strandet i Norge fordi hen ikke slapp inn i et annet nordisk land der personen bodde sammen med sin partner.

Nedstengingen av samfunnet bidro til at mange kom i en vanskelig situasjon grunnet inntektsbortfall. Pro Sentret besluttet derfor tidlig at det var nødvendig å kunne tilby poser med basismatvarer under pandemien. I perioden 29. mars til 5. juni delte vi ut 342 matposer. De som benyttet seg av tilbudet og hentet matposer har uttrykt glede og takknemlighet for hjelpen. Samtidig har vi erfart at terskelen for å få vite at man trenger hjelp er høy. Flere av brukerne uttrykte at de ikke trengte hjelp, men klarte seg på oppsparte midler. For noen oppleves det nok som ydmykende å bli avhengig av denne typen bistand. Spesielt skamfullt kan det være overfor andre som selger sex. Når man går ut av våre lokaler med en matpose blir nøden og hjelpebehovet godt synlig for andre i miljøet.

Uten verktøykasse

Brukernes fortellinger om hvordan situasjonen har vært i løpet av disse ukene er ikke entydig. Noen forteller om færre og verre kunder, mens andre forteller at de har godt med kunder og tjener bra. Sistnevnte gruppe utgjør et mindretall.

Pro Sentret erfarer at det har vært stor fortvilelse i denne perioden og mange har vært utsatt for vold og veldig ubehagelige kundeopplevelser. Det formidles at forbudet mot sexsalg og effekten av de øvrige tiltakene for å begrense pandemien har forsterket kjøpernes makt, og med det økt selgerens voldsutsatthet. Det er fortellinger om rusa kunder, kunder som ikke vil betale, eller hevder at de ikke trenger å betale fordi det er forbudt å selge sex. Fortellinger om kunder som utnytter desperasjonen til å presse prisene ned og kunder som krever tjenester som selger normalt ikke tilbyr. **Kunder som ikke vil bruke kondom, og sexselgere som opplever at kjente eller fredelige kunder plutselig blir uforutsigbare, aggressive og voldelige.**

Personer som har vært utsatt for vold har sagt at de ikke vil anmelde dette til politiet. Mange sexselgere hadde allerede fra før lite tillit til politiet. Forbudet mot seksalg skapte en ekstra dimensjon ved at man ble redd for å bli straffet for brudd på smittevernreglene ved å ha solgt sex. Enkelte fortalt at de heller ikke torde å oppsøke helsetjenester fordi de var redd for å få reaksjoner på at de hadde brutt koronarestriksjonene. De har for eksempel ikke oppsøkt legevakten for behandling etter voldshendelser, av redsel for at legevaktens ansatte skulle melde de til politiet eller at de vil bli nektet hjelp fordi det var forbudt å selge sex.

Mange har fortalt til Pro Sentret at de opplevde situasjonen som uoversiktlig, og at de fikk følelsen over å ha «mistet fotfestet» i møtet med hjelpeapparatet. Forbudet skaper en barriere for å oppsøke hjelp og det gir følelsen av å være helt overlatt til seg selv. Om man ikke lenger tør henvende seg til legevakten etter å ha vært utsatt for vold fordi man er redd for selv å bli straffet, står man i realiteten uten tilgang til hjelp fra det offentlige.

Alene i stormen

Nedlukkingen av samfunnet har ført til at samarbeidet med andre tjenestetiltak innenfor helse og omsorg har vært vanskelig og lite tilgjengelig. Pandemien skjer ikke isolert fra andre sosiale, somatiske og psykososiale forhold som berører brukerne av Pro Sentret. Behovet for en hurtigtest for hivsmitte, hjelp fra rusfeltets tjenestetilbud eller at det fattes vedtak om videreføring av stønad fra NAV, forsvinner ikke selv om vi står midt i en pandemi.

Personer som selger sex kan ha vanskelige livssituasjoner preget av mange negative livshendelser og overlappende risikofaktorer. Det er personer med komplekse og sammensatte psykososiale problemer, og vi jobber med problemstillinger som strekker seg fra økonomi, vold, ensomhet og isolasjon til selvskading og selvmordstanker. Mange erfarte at det øvrige hjelpeapparatet ble utilgjengelig når smitteverntiltakene ble iverksatt. Nettopp derfor valgte vi på Pro Sentret aktivt å ta kontakt med svært mange for å tilby regelmessige støttesamtaler over telefon. Et tilbud som ble veldig godt mottatt og benyttet av mange. Det har følgelig vært et stort press på Pro Sentrets ansatte for å håndtere situasjoner og følge opp personer som til vanlig har et stort helse- og sosialfaglig apparat i ryggen.

I forbindelse med pandemien ble det utarbeidet retningslinjer for NAVs håndtering av søknader om økonomisk stønad. I «Veileder for behandling av saker om økonomisk stønad i unntakstilstanden som skyldes koronavirus»,²⁴ står det blant annet at NAV skal lempe på kravene til dokumentasjon. Pro Sentret erfarte i flere tilfeller at saksbehandler ikke tok hensyn til eller var informert om de føringene som veilederen gir. Kravet til dokumentasjon har vært som før pandemien, både når det gjelder fornyet oppholdstillatelse, skattemeldinger og husleiekontrakter. For enkelte ble det derfor svært vanskelig å få utløst sine rettigheter i NAV.

Det har også vært frustrerende at NAV ikke tok sin veiledningsplikt på alvor under krisen. Det resulterte blant annet i at personer som kontaktet NAV i en permitteringssituasjon ikke fikk adekvat informasjon om søknadsprosessen. Vi har også erfart at NAV ikke forsikret seg om at

---

²⁴ NAV: Veileder for behandling av saker om økonomisk stønad i unntakstilstanden som skyldes koronavirus. <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/samarbeid/for-kommunen/nyttig-a-vite/koronavirus--informasjon-til-kommunene/koronavirus--veileder-for-behandling-av-saker-om-okonomisk-stonad-under-pandemien>

personer som søkte stønad til bolig og livsopphold forstod informasjonen som ble gitt, eller har tilgang til og mestrer de digitale kommunikasjonskanalene de henviser til. Ved manglende lese- og skriveferdigheter hos søkeren skal NAV bistå. Det skjer i liten grad under normale forhold, og ikke i det hele tatt under pandemiens første uker.

Bildet er imidlertid heller ikke her entydig. I vårt arbeid har vi møtt saksbehandlere som hverken synes oppdatert på endringer innenfor eget ansvarsfelt eller andre offentlige etater, men også saksbehandlere som strekker seg langt for at den enkelte skal få den hjelpen det søkes om. Det har derfor til tider vært krevende for Pro Sentrets ansatte å bistå en gruppe med omfattende, komplekse og sammensatte utfordringer uten nødvendigvis å ha verktøy til å avhjelpe.

I samme båt

Det har vært spesielt å jobbe klientnært under pandemien. Det har vært både frustrerende og lærerikt. Vi har naturlig nok hatt færre brukere enn det vi normalt har, men både kompleksiteten i situasjonen generelt og mangfoldet av enkeltpersoners særegne bistandsbehov spesielt har gjort hver henvendelse tidkrevende. Det største presset var de første ukene. Etterhvert som samfunnet åpnet mer opp og forbudet mot sexsalg ble opphevet ble situasjonen mer håndterbar.

Pandemien, og den stressede situasjon både Pro Sentrets ansatte og brukere var i, har samtidig skapt en spesiell stemning og en følelse av fellesskap mellom partene. Den opplevelsen har kommet til uttrykk både i det oppsøkende arbeidet og i kontakt med individuelle brukere. Vi har snakket om koronaviruset og om pandemien, om hva som til en hver tid skjer og om ny informasjon fra myndighetene. Alle lurer vi på hvor lenge dette skal vare, og hvordan det blir i tiden framover. Alle har også, det være seg norske personer med rettigheter i landet eller tredjelandsborgere uten rettigheter, vist stor forståelse for at Pro Sentrets ansatte får gjort svært lite med situasjonen og at vi bare må «hang in there» og se hva som skjer.

Selv om situasjonen har blitt lettere, er vi fortsatt i en pandemi. Det har vært opprørende å se at myndighetene innførte forbudet mot sexsalg uten å gi noen form for kompensasjon for tap av inntekt til de gruppene som ble berørt. Mennesker har vært presset til å utsette seg selv for den risikoen det har vært og fortsatt er å selge seksuelle tjenester.

Oppsummert

Pro Sentret har opprettholdt tjenestetilbudet til brukerne gjennom hele perioden der samfunnet stengte ned for å bremse pandemien i Norge. Vi har tilpasset driften til de enhver tid gjeldende smittevernsreglene, og vi har forsøkt å møte brukernes basale behov. Sexselgeres marginaliserte posisjon i samfunnet gjør dem uhyre sårbare i en omgripende krisesituasjon som denne. Smitteverntiltakene har tvunget mange inn i en umulig situasjon. Tilgangen på hjelpeapparatet har vært begrenset eller ikke eksisterende for mange. Behovet for informasjon og psykososial støtte har vært prekært, men også livsnødvendigheter som mat har vært nødvendig.

Erfaringer fra øvrige prostitusjonstiltak i Norge

Følgende tjenestetiltak og organisasjoner har delt informasjon med oss: Nadheim²⁵, Marita Women²⁶, Sykepleie på hjul²⁷, Prohjelpa²⁸, Shalam Women²⁹, Albertine³⁰, FRI³¹, Nadheim Trondheim³², Uteseksjonen i Trondheim³³, PION³⁴ og ROSA³⁵. Svarene fra organisasjonene og tjenestetilbudene er sammenfattet i en helhet i denne delen av rapporten og gjengis ikke hver for seg.

Begrensede åpningstider og hjemmekontor

Alle tjenestetilbudene for personer som selger sex, med unntak av Shalam i Kristiansand, stengte for drop-in etter at regjeringen kom med omfattende smittevernsrestriksjoner 12. mars. Noen av tjenestetilbudene holdt åpent for brukere som gjorde en avtale på forhånd og som var symptomfrie, og flere tiltak delte ut kondomer og glidemiddel i ferdigpakkede poser til brukere som kom innom. Noen hadde også ordninger med utdeling av matpakker og matposer.

Andre tjenestetilbud hadde hjemmekontor og kun kontakt med brukere på telefon og over internett. Tjenestetilbudene beskriver det som krevende kun å ha mulighet til å bistå brukerne over telefon og digitalt. Flere hadde behov for praktisk bistand som krever en PC, så som utfylling av søknader med sensitive opplysninger og tilgang til kodebrikker. Dette var vanskelig i praktisk forstand, men også etisk og juridisk problematisk med tanke på personvern og overholdelse av taushetsplikten.

Noen av tjenestetilbudene har opplevd perioden som roligere enn ellers, med færre henvendelser fra brukere. Andre har opplevd perioden som hektisk, og at de har hatt mange henvendelser fra brukere som har hatt omfattende behov for hjelp og bistand. Tjenestetilbudene som har jobbet i feltet i mange år, og som har en kontaktflate i ulike segmenter av prostitusjonsmarkedet, har vært de som har hatt det mest hektisk.³⁶ Nadheim Trondheim, som var et nyetablert tiltak da smittevernsrestriksjonene kom, har imidlertid hatt en rolig periode. Uteseksjonen i Trondheim og Prohjelpa i Kristiansand opplevde ikke å få henvendelser fra personer som selger sex i denne perioden.³⁷

---

²⁵ <https://kirkensbymisjon.no/nadheim/>

²⁶ <https://marita.no/avdelinger/marita-women>

²⁷ <https://www.fransiskushjelpen.no/rusomsorg>

²⁸ <https://www.ungrus.no/prohjelpa>

²⁹ <https://shalam.no/brukthandel/women>

³⁰ <https://kirkensbymisjon.no/albertine/>

³¹ <https://kirkensbymisjon.no/fri-tiltak-for-ofre-for-menneskehandel/>

³² <https://kirkensbymisjon.no/nadheim-trondheim/>

³³ <https://www.trondheim.kommune.no/uteseksjonen/#heading-h2-2>

³⁴ <http://www.pion-norge.no/>

³⁵ <https://www.krisesenter.com/rosa/>

³⁶ For de etablerte prostitusjonstiltakene med mange brukere har det også kommet inn vanlige henvendelser knyttet til prevensjon, ønske om ulike helsetjenester, støttesamtaler og følger til helsevesenet som har kommet i tillegg til alt ekstraarbeidet knyttet til koronakrisen.

³⁷ Begge disse tiltakene har et stort nedslagsfelt og har salg og bytte av sex som en av mange oppgaver de skal jobbe med.

Sykepleie på hjul har i all hovedsak har jobbet med personer fra rusmiljøet, og har hatt lite fokus på salg og bytte av sex i perioden.

Oppsøkende arbeid

Alle tjenestetilbudene har jobbet oppsøkende ved å kontakte personer som annonserer på internett i deres region, samt ved å ringe og holde kontakt med brukere de kjenner fra før.

Flere forteller om intensivt arbeid med fortløpende å gi oppdatert informasjon på mange språk om situasjonen i Norge og myndighetenes retningslinjer per sms, med meldinger på eskortenettsider, via sosiale medier og over telefon. Det har vært mye frykt og uro i miljøene, og behovet for informasjon var stort i brukergruppa. Mange av tjenestetilbudene opplevde et økende antall henvendelser om hvordan man kunne unngå smitte, hva som var lov og ikke, hvor lenge forbudet mot å selge sex skulle vare og hva som ville skje hvis det ble oppdaget at de fortsatt solgte sex.

Både Nadheim i Oslo, Marita Women i Oslo og FRI i Bergen jobbet oppsøkende i gateprostitusjonsmiljøet under forbudet mot å selge sex og møtte brukere som var på jobb i denne perioden. I Stavanger hadde Albertine telefonkontakt med alle de kjente fra gateprostitusjonen i perioden de ikke gikk oppsøkende som normalt. Sykepleie på hjul har jobbet oppsøkende i bilen sin som normalt i Oslo, og har delt ut kondomer til personene de møter i sitt gatenære arbeid.

Endringer i markedet

I likhet med Pro Sentret registrerte tjenestetilbudene i de andre byene en nedgang i markedet som en følge av pandemien og koronarestriksjonene. Lokale massasjeinstitutt ble stengt og det nettbaserte annonsemarkedet ble redusert. Tiltakene registrerte at annonsene som fortsatt var aktive på nettsidene tilbød hovedsakelig tjenester som ikke krevde fysisk møte med kunder, som for eksempel salg av seksuelle tjenester via webkamera.

FRI i Bergen var daglig inne på eskortenettsider og registrerte at en del i målgruppen satt prisene ned og tilbød ubeskyttet sex, fordi det var vanskelig å tjene nok penger. Da forbudet mot å selge sex og massasje ble opphevet merket tiltakene en økning i antall annonser igjen.

I Oslo og Bergen har det vært personer i gateprostitusjon i hele perioden det var forbudt å selge sex. Noen fortalte de skulle reise til andre byer på grunn av dårlig inntjening, mens andre fortsatte i byene de pleide å jobbe i før krisen.

Hjemreise

Fra midten av mars oppfordret regjeringen alle med tilhørighet i andre land til å reise tilbake til hjemlandet. Flere av tiltakene fikk henvendelser fra personer som ønsket å reise hjem, og brukte mye tid på å gi bistand til dette. NAV har søknadsskjemaer på norsk og engelsk som kan fylles ut på internett. En del av tiltakene opplevde at disse skjemaene var vanskelige å forstå for mange av brukerne. For noen handlet utfordringene om at de ikke kunne lese eller skrive,

for andre kunne det være at de ikke kunne språket skjemaene var skrevet på. Mange hadde behov for hjelp til utfylling av skjemaene, og det var komplisert å bistå med dette over telefon.

De ansatte i FRI i Bergen hadde hjemmekontor i perioden da de fleste henvendelsene kom, og NAV-kontoret som brukerne måtte henvende seg til var fysisk stengt. I Bergen samarbeidet derfor FRI med Robin Hood huset,³⁸ slik at personer i målgruppen kunne komme dit og få hjelp til utfylling av søknad til NAV. I Stavanger fikk NAV-kontoret som til vanlig har ansvaret for bostedsløse, ansvaret for å ta hånd om hjemreiser. Albertine ble satt til å bistå NAV med å kontakte reisebyrået for bestilling av billetter. Dette var et tidkrevende arbeid. Nadheim Oslo rapporterer også at de har brukt mye tid på å bistå brukere til å søke om penger til hjemreise. Situasjonen i Oslo ble enklere etter at Pro Sentret kunne betale for flybilletter. For en del av brukerne som fikk innvilget hjemreise var det også behov for å søke om støtte til livsopphold og bolig i påvente av retur.

Løsningsstrategier når inntekten blir borte

Rettighetsbildet til de som har henvendt seg til tjenestetilbudene har variert fra personer med fulle rettigheter til personer med ingen eller svært begrensede rettigheter i Norge.

Det fantes ingen nasjonale retningslinjer for hvordan NAV skulle bistå denne gruppa spesifikt, noe som førte til at sakene måtte løses lokalt og individuelt. Dette ble oppfattet som kompliserende, ettersom man ofte fikk ulike svar på hva brukere hadde krav på og stor usikkerhet hos enkelte saksbehandlere. Enkelte med fulle rettigheter fortalte at de vegret seg for å kontakte NAV og fortelle at de normalt sett levde av å selge sex, og trengte støtte fra tiltakene i den prosessen.

Mange av tiltakene brukte mye tid på følge opp personer som jobbet på massasjeinstitutter og som stod uten inntekt når disse ble stengt. I tillegg til behov for å søke hjelp for tapt inntekt og stønad til livsopphold, hadde denne gruppen behov for bistand til å søke om kompensasjon for tapt inntjening, få utsatt husleie, juridisk hjelp ved varsel om utkastning av næringslokale eller bolig som følge av økonomisk tap.

PION formidler at de har hatt flere henvendelser fra personer som har hatt problemer med å forstå informasjonen og/eller oppfylle krav om dokumentasjon i forbindelse med søknader om stønad fra NAV. Det gjelder spesielt de som har enkeltpersonforetak og som kunne søke om støtte i form av inntektssikring som er en kompensasjonsordning for tap av inntekt under pandemien.³⁹

For personer med muligheter til å jobbe i Norge har tiltakene også bistått med informasjon om sesongarbeid, jobbsøknader og utforming av CV.

---

³⁸ <http://www.robinhoodhuset.no/>

³⁹ NAV: Når du mister inntekt ved koronautbruddet for selvstendige næringsdrivende og frilansere. <https://www.nav.no/no/person/innhold-til-person-forside/nyttig-a-vite/koronavirus--informasjon-fra-nav/koronavirus-informasjon-til-selvstendig-naeringsdrivende-og-frilansere>

Mangel på inntekt, sårbarhet og utnyttelse

De aller fleste tiltakene har som nevnt jobbet med å følge opp enkeltpersoner som plutselig stod uten inntekt. Situasjonen var særlig kritisk for migrantene som manglet rettigheter i Norge. De bekymret seg for å bli kastet ut av leilighetene de leide, og for ikke lenger kunne sende penger hjem til familien.

Det uttrykkes stor bekymring knyttet til at personer som av ulike grunner var sårbare, ble enda mer sårbare under koronakrisen. Personer som av ulike grunner opplevde at de ikke hadde anledning til å slutte å selge sex ble satt i en svært vanskelig situasjon da det ble forbudt. Markedet var presset og mange kunder holdt seg borte på grunn smittevernsrestriksjonene. Det rapporteres om voldsepisoder, kunder som både presset ned priser og presset sexselgere til å utføre tjenester de ellers ikke ville gjort, og annen risikoatferd som å ha ubeskyttet sex. Det rapporteres også om huseiere som satt opp leia fordi leietakeren ikke kunne reise eller ta inn på hotell og dermed ikke hadde noe annet valg enn å godta økningen, samt at en del måtte bytte seksuelle tjenester mot et sted å bo.

Flere som reiser rundt i landet har fått ekstra økonomiske problemer fordi karantenerogler og reiserestriksjoner gjorde at de måtte bli værende på et sted. Det innebar at de måtte dekke utgiftene for oppholdet der samtidig som de måtte ivareta utgiftene hjemme. Mange opplevde også at kundegrnlaget sviktet.

Kontakt med politi

Da Helsedirektoratet presiserte at sexsalg var forbudt, informerte de ulike tjenestetilbudene brukerne sine om dette gjennom sosiale medier og gjennom oppsøkende arbeid på gata, over telefon og på internett. Mange spørsmål handlet om hva de kunne risikere av straff ved brudd på smittevernloven og om politiet kom til å jobbe aktivt opp mot miljøet med håndhevelse av forbudet.

Tiltakene i Stavanger, Kristiansand og Bergen samt PION mottok mange henvendelser etter at politiet hadde sendt ut informasjon om forbudet på SMS og bedt annonsørene om å fjerne annonsene sine og forlate landet umiddelbart. Disse meldingene vekket frykt og bekymring hos en del av brukerne. PION undersøkte dette nærmere og fant ut at det var utlendingsseksjonen ved Kristiansand politistasjon som hadde sendt ut meldingene. Seksjonen oppga at de gjorde det på vegne av kommuneoverlegen i Kristiansand, men i kontakt med kommuneoverlegen fikk PION beskjed om at han ikke var kjent med dette og ikke hadde oppfordret politiet til å sende ut meldingene.

Flere tiltak rapporterer at brukere som var utsatt for vold fra kunder ikke ville politianmelde i denne perioden fordi de selv var redde for å bli straffet for å ha solgt sex.

Det rapporteres fra ROSA at koronakrisen fikk store innvirkninger på politiets arbeid. De opplevde det som nesten umulig å levere inn anmeldelser. Planlagte politiaksjoner ble også utsatt, noe som i ett tilfelle førte til at et offer for menneskehandel forsvant før politiet fikk aksjonert.

Stengt samfunn

Flere av tiltakene opplevde at det faktisk at så mye av samfunnet ble stengt, og at det ble oppfordret til å være minst mulig sammen med andre, var belastende for de fleste av personene de var i kontakt med. Dette gjaldt også de i brukergruppa som hadde rettigheter i Norge og de som hadde sluttet i prostitusjon. Stenging av skoler, barnehage, ulike hjelpetiltak, psykiske helsetjenester, treningsstudioer, arbeidsplasser og studier gjorde at mange hadde det vanskelig psykisk og hadde behov for støtte og oppfølging. For brukere som var i en undervisningssituasjon, ble stenging av skoler en utfordring, da mange hadde vanskeligheter med å følge skolegang digitalt og hadde behov for tettere kontakt med lærer for å få et læringsutbytte. Dette gjaldt også personer som hadde vært utsatt for menneskehandel, og som får oppfølging av ROSA og/eller de ulike prostitusjonstiltakene.

Bistand til ofre for menneskehandel

Under koronakrisen opplevde ROSA flere utfordringer i logistikken for at brukerne deres skulle få tilstrekkelig hjelp. Som nasjonalt tiltak oppstod det for eksempel utfordringer knyttet til at kommunene hadde ulike regler for kryssing av grenser og smittevern. Dette medførte utfordringer når nye ofre for menneskehandel, som ble identifisert i en kommune, skulle plasseres på et krisesenter som hadde ledig kapasitet i en annen kommune, da flere av kommunegrensene var stengt. Det var også vanskelig å flytte folk mellom kommuner på grunn av hyppige kanselleringer i offentlig transport og flyavganger. Asylsystemet var så å si stengt, noe som gjorde det vanskelig å overføre brukere fra ROSA dit. Som nevnt tidligere var det også svært vanskelig å få bistand fra politiet i menneskehandelsaker.

Smittevern og retningslinjer på prostitusjonsfeltet

Når det gjelder overordnede smittevernstiltak har alle prostitusjonstiltakene tatt utgangspunkt i retningslinjene fra regjeringen, Helsedirektoratet og FHI.

Prostitusjonstiltakene rapporterer at de i det praktiske arbeidet lokalt har vært i dialog med smittevernoverlege, kommunelege og/eller etatsoverlege for å få klarhet i om man kan gi tjenester utover telefon-/internettkontakt med brukere, samt fått råd og veiledning i enkeltsaker. Noen av tiltakene har også fått veiledning i fra smittevernsansvarlige i organisasjonen de jobber i, som Maritastiftelsen og Kirkens Bymisjon.

Smittevern på lokalt plan

Ingen av tiltakene rapporterer at kommunen har igangsatt smittevernstiltak rettet konkret mot prostitusjonsfeltet. Det er enighet om at informasjonen som ble utarbeidet fra nasjonale myndigheter traff målgruppen dårlig, og at rådene som ble gitt ikke var tilpasset utsatte gruppers livssituasjon. Prostitusjonstiltakene har derfor utarbeidet informasjon til brukergruppa selv, oversatt informasjonen til flere språk, og samarbeidet med hverandre om gjenbruk av materialet som har blitt produsert. Tiltakene har jobbet intensivt med å utarbeide oppdatert informasjon om smittevern på nasjonalt og kommunalt nivå, og med å tilpasse informasjonen til de ulike segmentene i prostitusjonsfeltet.

PION vet at mange har solgt sex i denne perioden og har derfor også formidlet skadereduksjonsinformasjon om hvordan redusere risikoen for smitte ved sexsalg. I tillegg har

PION produsert og publisert informasjon på nettsiden om Covid-19 og NAV-rettigheter på flere språk, og kontaktinformasjon til alle prostitusjonstiltakene i Norge. Helsemyndighetene var raskt på banen og fikk oversatt smittevernråd på mange språk, og PION berømmer dem for at bransjestandard for massasjeinstitutter m.v. foreligger på flere språk, deriblant thai.

PIONs krisefond

I forbindelse med nedstenging av samfunnet 12. mars startet PION en pengeinnsamling til et krisefond for personer som selger sex, og som ble økonomisk rammet av koronakrisen.⁴⁰ For å sikre at hjelpen skulle nå de meste trengende satt PION som vilkår for å motta penger fra krisefondet at personen jobbet aktivt som sexselger da pandemien startet, at denne kun hadde inntekt fra sexsalg og ikke ble forsørget av partner. Informasjon om krisefondet ble formidlet gjennom oppsøkende arbeid på internett og gjennom samarbeidspartnere på prostitusjonsfeltet. Krisehjelpen har blitt gitt ut i form av Paygo ⁴¹ kort til en verdi av 1000 kroner, eller ved overføring til bankkonto. I skrivende stund har 91 personer mottatt hjelp fra PION.

PION rapporterer at det var størst etterspørsel etter bistand fra fondet i mars og i begynnelsen av april. Etter at forbudet mot å selge sex ble opphevet 30. april merket de en nedgang i henvendelser, men opplever fortsatt at noen tar kontakt. De fleste som ba om bistand fra fondet kom fra Oslo og omegn. Den største gruppen som tok kontakt var migranter.⁴²

Dialog med myndighetene

Det har blitt rettet noen henvendelser til lokale og nasjonale myndigheter fra ulike aktører på prostitusjonsfeltet i løpet av perioden. Det var PION som i utgangspunktet henvendte seg til Helsedirektoratet i mars for å få en avklaring om smittevernstiltakene som ble innført fra 12. mars -27. april innebar at sexsalg ikke var lov. PION var også de som fikk bekreftet at forbudet var opphevet etter den 27. april.

Som nevnt i første del av rapporten, rettet Pro Sentret en henvendelse til Justis- og beredskapsdepartementet 7. april på vegne av Pro Sentret, PION, Albertine i Stavanger og Nadheim i Oslo hvor det ble skissert bekymringer knyttet til at det var forbudt å selge sex og etterlyst mulige tiltak som kunne iverksettes for å bedre situasjonen til personer som selger seksuelle tjenester.

PION har jobbet med henvendelser rettet både mot myndigheter og politikere under krisen. 1. april initierte PION til et samarbeidsmøte med Helsedirektoratet. Den 4. april ble det avholdt et møte mellom PION, Pro Sentret, Helsedirektoratet og Arbeid- og velferdsdirektoratet der situasjonen til personer som selger sex ble diskutert. I etterkant av møtet har PION jobbet i ulike kanaler for å løfte problemstillinger knyttet til personer som selger sex med hovedvekt på migranter uten rettigheter til bistand fra NAV. Dette har resultert i at tematikken har blitt

---

⁴⁰ Per 3. juni 2020 har PION gitt ut 90857 kr.

⁴¹ <https://paygoo.no/cards>

⁴² Både migranter som er bosatt i Norge og migranter som oppholdt seg i landet i en avgrenset periode

tatt opp i byrådet i Oslo, og gjennom skriftlig spørsmål fra Nicholas Wilkinson i SV til arbeids- og sosialminister Torbjørn Røe Isaksen 15.april.⁴³

PION har også tatt initiativ til en henvendelse som 12. mai ble sendt på vegne av PION, Pro Sentret, Antirasistisksenter, FRI Oslo og Viken og Skeiv Verden til de politiske rådgiverne til politikerne i helse - og omsorgskomiteen på Stortinget. I henvendelsen oppfordres det til at smittevernhjelp skal gis til alle som oppholder seg i Norge, og at dette også skal inkludere sosiale- og økonomiske tiltak , rett til lovlig arbeid og midlertidig tilgang til ytelser gjennom NAV.

Oppsummert

De fleste prostitusjonstiltakene har hatt tett dialog og samarbeidet gjennom krisen. Det er enighet om at uten hjelpetiltakene sin rolle med å formidle, forklare og aktivt presentere ulike dilemmaer for myndighetene, samt formidle aktuell informasjon til brukerne, hadde nok svært lite vært gjort for målgruppen. Tiltakene erfarer at det ikke har vært interesse fra myndighetene og politikerne for å løfte problemstillinger og lage gode løsninger for personer som selger sex som gruppe, men at tiltakene selv har måttet finne løsninger for enkeltpersoner lokalt og individuelt. Til tross for at personer som selger sex er en sårbar gruppe når det kommer til både å bli smittet og å smitte andre, kommer prostitusjonsfeltet svært dårlig ut sammenliknet med andre grupper i samfunnet som man har jobbet frem krisepakker for.

---

⁴³ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=79889&fbclid=IwAR3k7jSKG5fvaF71EysAMQ6R1VDPrFHgtsioFi1HLXquMNCGHwWERLHpeXY>

Erferinger fra Norden

De nordiske landene har hatt ulike strategier i håndtering av koronapandemien, med en spennvidde fra nedstenging av store deler av samfunnet i Danmark til en «mildere» strategi som i hovedsak omhandlet anbefalinger til befolkningen i Sverige. For å kunne kartlegge hvordan de ulike strategiene har påvirket personer som selger sex, innhentet Pro Sentret erfaringer fra de største tjenestetilbudene for personer som selger sex i Finland, Sverige og Danmark. Nesten alle vi henvendte oss til responderte på henvendelsen og delte sine erfaringer med oss.

Henvendelsen⁴⁴ som ble sendt til tjenestetilbudene besto av syv spørsmål som var tilgjengelig på engelsk, norsk og svensk. De fleste tjenestetilbudene valgte å svare skriftlig, mens tre deltok gjennom samtale på telefon eller Teams.

I tillegg til å kontakte tjenestetilbudene, sendte vi også en forespørsel til medlemsorganisasjoner for personer som har erfaring med å selge sex. Vi fikk svar fra en organisasjon i Sverige, en i Danmark og en i Finland.

Svarene vi har fått har i all hovedsak omhandlet erfaringer fra perioden hvor det ble igangsatt strenge smittevernstiltak i Norden, fra omtrent midten av mars til begynnelsen av mai. I de fleste landene er restriksjonene nå gradvis myknet opp og befolkningen lever mer som normalt igjen.

Finland

I Finland ble grunnskolen, videregående skoler, høyskoler, universitet og andre opplæringsinstitusjoner stengt for fysisk undervisning, og erstattet med digital undervisning fra 16. mars, mens barnehager fortsatte å holde åpent. Museer, bibliotek, treningssentre, sportsarenaer og andre fritidstilbud ble også stengt, og privat sektor og religiøse samfunn ble oppfordret til å avlyse planlagte arrangementer. Befolkningen ble oppfordret til å holde seg mest mulig borte fra det offentlige rom, og ansamlinger med flere enn 10 personer ble forbudt.⁴⁵ Fra 3. april ble alle restauranter og barer stengt, men det var lov å hente mat på restaurantene⁴⁶.

Det ble også forbudt å besøke pasienter som var innlagt på sykehus, sykehjem og andre helseinstitusjoner, og alle over 70 år ble oppfordret til selvpålagt karantene. Unødvendig reising ble sterkt frarådet, og utreiser fra Finland ble stanset. Finske statsborgere som kom hjem fra utlandet ble henvist til å være i karantene i 14 dager.⁴⁷ I perioden fra 28. Mars til 19.

---

⁴⁴ Se vedlegg

⁴⁵ https://valtioneuvosto.fi/sv/artikeln/-/asset_publisher/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeusoloissa-koronavirustilanteen-vuoksi

⁴⁶ https://valtioneuvosto.fi/sv/artikeln/-/asset_publisher/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeusoloissa-koronavirustilanteen-vuoksi

⁴⁷ Ibid

april var det restriksjoner knyttet til å reise til og fra Uusimaa regionen, hvor Helsinki er. Det var lov å reise innad regionen⁴⁸. EU-borgere har ikke blitt anmodet om å forlate Finland.

Noen av restriksjonene, som stenging av treningsentre, restauranter og antall personer som kan samles har blitt endret eller fjernet i etterkant av nedstengingen⁴⁹.

Det er ikke forbudt å kjøpe eller selge sex i Finland, men det er kriminalisert å kjøpe sex av en som er under 18 år eller av personer som har vært utsatt for menneskehandel. Det er også forbudt å tjene penger på andres prostitusjon eller tilrettelegge for sexsalg⁵⁰. Det er i tillegg ulovlig å leie ut lokaler der prostitusjonsrelatert virksomhet skal foregå, samt å annonsere for salg av seksuelle tjenester.⁵¹

Pro-Tukipiste

Pro-Tukipiste⁵² er et tjenestetilbud for personer som selger sex eller jobber i andre deler av sexindustrien, og har avdelinger i Helsinki, Tampere og Turku. De tilbyr sosial- og helsefaglig bistand, jobber oppsøkende, gjør likemannsarbeid og tilbyr andre aktiviteter som opplæring. Informasjonen vi fikk til denne rapporten kom fra avdelingen i Tampere, som også delte informasjon fra avdelingene i Helsinki og Turku.

Den 23. mars ble samtlige tjenester, inkludert oppsøkende arbeid, midlertidig stengt ved alle de tre kontorene til Pro-Tukipiste og de ansatte ble henvist til hjemmekontor. De ansatte har under krisen økt kapasiteten på telefon og chat for å være tilgjengelig for brukerne. Den nasjonale chat-tjenesten har hatt en økning i antall henvendelser, særlig fra finsktalende personer. I noen tilfeller har de ansatte hatt fysiske møter med brukere. Det har i hovedsak vært møter med migranter som har språkutfordringer og hvor møter på telefon eller internett ville ha vært komplisert.

Pro-Tukipiste har vært svært aktive på sosiale medier, i hovedsak på Facebook og Instagram, gjennom krisen og delt informasjon om deres tjenester og om koronaviruset.

Den 11. mai åpnet Helsinki-avdelingen en gang i uka for testing av seksuelt overførbare infeksjoner etter forhåndsavtale. Den 18. mai åpnet avdelingen i Tampere på samme måte. Fra 18. mai åpnet samtlige kontorer også for utdeling av kondomer og glidemiddel. Etter gjenåpningen har de sett en økning i nye brukere som har fått informasjon om tilbudet fra andre som selger sex eller gjennom sosiale medier.

---

⁴⁸ https://valtioneuvosto.fi/sv/artikeln/-/asset_publisher/10616/liikkumisrajoitukset-uudellemaalle-voimaan-28-maaliskuuta-2020-klo-00-00?_101_INSTANCE_LZ3RQQ4vWXR_languageld=en_US

⁴⁹ <https://valtioneuvosto.fi/sv/information-om-coronaviruset/gallande-begransningar>

⁵⁰ <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1889/18890039001#L20>

⁵¹ Ibid.

⁵² <https://pro-tukipiste.fi/>

I mai startet Pro-Tukipiste en digital støttegruppe for personer i prostitusjon. De tilbyr ukentlige møter som administreres av en av en person som selv selger sex og en ansatt fra Pro-Tukipiste. De har ansvar for å sikre at alle medlemmene tilhører målgruppa. De ønsker å fortsette arbeidet med støttegruppen etter at krisen er over.

Det har ikke vært forbudt med tjenester som innebærer kroppskontakt, som frisør, massasje og lignede i Finland, noe som har medført at salg av sex heller ikke har vært forbudt. Pro-Tukipiste har likevel sett en betydelig reduksjon i antall annonser for salg av sex under krisen.

Personer som bruker Pro-Tukipiste har rapportert om en dramatisk nedgang i antall kunder, noe som har medført at enkelte har satt ned prisene på tjeneste de selger. De har også rapportert om en økning av verbal trakassering fra kunder, og at flere etterspør tjenester uten kondom og pruter på prisene. Pro-Tukipiste erfarer at personer som har jobbet med sexsalg over tid har sagt nei til å selge sex uten kondom, mens de som har kort erfaring fra bransjen har begynt å selge oralsex uten kondom. I Tampere har noen erotiske dansere begynt med sexsalg etter at klubbene de jobbet på stengte under krisen.

For personer som jobber på thaimassasjeinstitutter har krisen rammet hardt økonomisk. Noen av instituttene har stengt, mens andre har holdt åpent selv om inntjeningen har vært minimal. Mange fra Thailand har vært preget av frykt for å bli smittet av koronaviruset, i tillegg til bekymringer for den vanskelige økonomiske situasjonen de plutselig befant seg i. Pro-Tukipiste har delt ut matposer til denne gruppa, ettersom de ble rammet særlig hardt.

Blant finske brukere har bekymringer knyttet til fremtiden og økonomi vært fremtredende. De har også gitt uttrykk for ensomhet og en økning i psykiske helseproblemer da mange har et svært begrenset sosialt nettverk. For disse har stengingen av Pro-Tukipiste sine kontorer vært belastende, ettersom de anser de ansatte som familie og viktige støttespillere i hverdagen.

Selv om myndighetene lettet på kravene til dokumentasjon for å motta sosialstønad og annen økonomisk bistand under krisen, har Pro-Tukipiste erfart at dette ikke nødvendigvis har fungert i praksis og at mange ikke har fått søkt eller fått innvilget penger. For personer med dårlige språkkunnskaper i finsk og engelsk, har det vært ekstra utfordrende å søke om bistand fra det offentlige.

Pro-Tukipiste har ikke kontaktet, eller blitt kontaktet av statlige eller kommunale myndigheter gjennom krisen. De tok ikke et selvstendig initiativ til dialog, fordi de var bevisst på at oppmerksomhet mot brukergruppa kunne medføre ytterligere restriksjoner og reguleringer. Finske myndigheter handlet raskt og utviklet informasjon om smittevern på mange språk, noe som var nyttig for Pro-Tukipistes eget informasjonsarbeid ettersom målgruppen består av mange ulike nasjonaliteter. Pro-Tukipiste har utviklet og tilpasset myndighetenes informasjonsmateriale til målgruppa.

FTS Finland

Organisasjonen FTS er et nettverk for personer som selger sex eller jobber i andre deler av sexindustrien. De påpeker at de fleste av deres medlemmer er etnisk finske, og at deres erfaringer ikke nødvendigvis vil være gjeldene for andre i sexindustrien.

FTS rapporterer at det har vært store variasjoner i hvordan krisen har påvirket deres medlemmer. Noen har opplevd en reduksjon i kundegrunnet, andre har jobbet som normalt, mens atter andre har sluttet å jobbe under krisen. De har registrert en økning av personer som har solgt eller byttet sex for å overleve.

FTS har vært aktive med å dele tilpasset informasjon til brukergruppa gjennom ulike sosiale medier.

Sverige

I Norden har Sverige vært det landet som har hatt mildest smittevernsstrategi under koronakrisen. Selv om det har vært rettet kritikk mot strategien fra ulikt hold, har den hatt bred støtte i befolkningen. Det har ukentlig blitt gjennomført spørreundersøkelser om den svenske befolkningens holdninger til myndighetenes tiltak for å takle koronakrisen. Undersøkelsene har gjennomgående dokumentert at befolkningen har stor grad av tillit til helsemyndighetene og deres strategi gjennom krisen.⁵³

Folkhälsomyndigheten⁵⁴ har vært ansvarlig for den svenske smittevernsstrategien. Strategien har inneholdt anbefalinger om å unngå unødvendig reising, holde avstand i offentlige rom og at personer over 70 år bør unngå omgang med andre. Sykehjem har ikke tillatt besøk. Barnehager og grunnskoler har holdt åpent, mens videregående skoler, universitet og høyskoler har holdt fysisk stengt og tilbudt nettbasert undervisning.⁵⁵ Offentlige arrangementer og samlinger har hatt et tak på maks 50 deltakere.⁵⁶ Noen offentlige tjenester har hatt begrenset åpningstid i perioden.

Helsetilbud, handlesentre, frisører, treningsentre, velvære salonger og tilsvarende har, i tillegg til serveringssteder med restriksjoner knyttet til avstand og et maks antall gjester, holdt åpent under krisen. Etersom tjenestetilbud som innebærer en til en kontakt som frisører og velværesalonger ikke har blitt stengt, har ikke myndighetenes krisestrategi påvirket prostitusjonsfeltet på samme måte som i de andre nordiske landene.

---

⁵³ 14-20.mai.

https://www.kantarsifo.se/sites/default/files/reports/documents/allmanhetens_tillit_tankar_och_beteende_under_coronakrisen_22_maj_2020.pdf

⁵⁴ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/>

⁵⁵ <https://www.krisinformation.se/detta-kan-handa/handelser-och-storningar/20192/myndigheterna-om-det-nya-coronaviruset/information-om-skolor>

⁵⁶ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/verksamheter/information-till-arrangorer-av-evenemang/>

I Sverige er det ulovlig å kjøpe, men ikke å selge sex.⁵⁷ Å tjene penger på, eller tilrettelegge for andres prostitusjon er også forbudt. Det er i tillegg ulovlig å leie ut lokaler der prostitusjonsrelatert virksomhet skal foregå, samt å annonsere for salg av seksuelle tjenester.⁵⁸

Tjenestetilbud i Sverige

De tre største tjenestetilbudene til personer som selger sex i Sverige er Mikamottagningen i Gøteborg⁵⁹, Mikamottagningen i Stockholm⁶⁰ og Evonhuset i Malmø⁶¹. Alle de tre tilbudene er kommunale. Pro Sentret henvendte seg til disse tilbudene for å samle informasjon til denne rapporten. Samtlige sa ja til å bidra.

Mika Gøteborg

Mika Gøteborg tilbyr råd og veiledning, støttesamtaler og ulike tjenester til personer som har erfaring med å selge sex eller andre former for sexarbeid, samt til personer som bruker sex som selvskading. Tilbudet er også åpent for familie og partnere. Mika jobber oppsøkende på internett og i gateprostitusjonsmiljøet i Gøteborg.

Tjenestetilbudet har holdt åpent under koronakrisen. Personer som har valgt å isolere seg, eller som har hatt symptomer på infeksjon, har fått tilbud om konsultasjoner på telefon eller videolink. I starten av krisen gikk antall besøkende noe ned, men det justerte seg raskt tilbake til det normale.

Mika Gøteborg rapporterer at krisen har hatt en negativ innvirkning på den mentale helsen til mange av deres brukere. For de som allerede hadde utfordringer knyttet til psykisk helse, har situasjonen forverret seg for mange. Frykt knyttet til krisen, og for å miste jobb og inntekt bidro til at flere personer som hadde sluttet å selge sex var urolig for om de måtte begynne med sexsalg igjen. Videre hadde de fleste andre tjenestetilbud begrenset tilgjengelighet, noe som medførte at mange hadde mindre tilgang på sosial- og helsefaglige tjenester enn ellers.

Mange EU-migranter har hatt utfordringer knyttet til hjemreise, kanselleringer av fly og mangel på andre transportmuligheter. IOM sitt program for sårbare grupper, som Mika Gøteborg administrerer i sin region, ble midlertidig stanset under krisen. Dette medførte at de som ønsket å reise hjem ble satt i en særlig sårbar situasjon, ettersom de måtte bli værende i Sverige uten rettigheter.

---

⁵⁷ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700

⁵⁸ Ibid

⁵⁹ https://goteborg.se/wps/portal/start/social--och-familjefragor/familj-barn-och-ungdom/mikamottagningen/!ut/p/z1/hY6xDolwGISfhrX_TykU3ToYDUqiE9jFIKmfhFJSqk18enE00Xjb5b7LHUioQY7No9eN7-3YDIs_y-zC6BbjgsX7HHccRXralCXjNDmmUP0D5BLjDwmEAmR_NSS0hiBJOM04izlbcZ5nIL_nxXhNcg3SqZtYypG7W1513k_zOslIQwhEW6sHRVprlvxW6ezsof4kYTL186Aq8QI5Ecp3/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/

⁶⁰ <https://socialstod.stockholm/missbruk-och-beroende/sex-mot-ersattning/>

⁶¹ <https://malmo.se/Service/Stod-och-omsorg/Brott-hot-och-vald/Evonhuset---for-dig-som-saljer-koper-konsumerar-eller-skadar-dig-med-sex-eller-ar-utsatt-for-manniskohandel.html>

Mika Gøteborg har fått rapportert at det har vært en reduksjon i antall personer som kjøper sex. Det har satt allerede sårbare personer i en ekstra sårbar situasjon hvor enkelte har sett seg nødt til å utføre tjenester de ellers ikke ville ha gjort. For sexselgere som er hjemløse, eller i en annen vanskelig livssituasjon, har det vært vanskelig å følge myndighetenes retningslinjer for smittevern. Dette har økt risikoen for å bli smittet og eventuelt smitte andre.

De ansatte hos Mika Gøteborg har laget og delt ut informasjonsmateriell om koronavirus og smittevern rettet mot sin målgruppe.

Mika Stockholm

Mika Stockholm tilbyr råd og veiledning, støttesamtaler og ulike tjenester til personer som har erfaring med å selge sex eller annen form for sexarbeid og personer som bruker sex som selvskading, samt til familie og partnere. De gjør også oppsøkende arbeid på internett og i gateprostituertsmiljøet, og driver et helsetilbud med fokus på seksuell- og reproduktiv helse i samarbeid med Stockholm kommune.

Tjenestetilbudet hos Mika Stockholm har vært åpent under koronakrisen. De ansatte fikk beskjed om at tilbudet kanskje måtte stenge hvis krisen eskalerte, og de ansatte da ville bli omdisponert til å utføre andre former for sosialt arbeid i Stockholm kommune. Mika uttrykker en bekymring for hvilke konsekvenser dette vil ha for brukergruppa, ettersom det ikke finnes andre tilsvarende tilbud for målgruppen i Stockholm.

Mika understreker at brukergruppa er sårbar ettersom de selger sex og er i situasjoner der de potensielt eksponeres for smitte hver gang de treffer kunder. I denne perioden opplevde Mika at flere brukere avbestilte avtalene sine enn ellers. I noen tilfeller var begrunnelsen at de hadde symptomer som knyttet til koronaviruset.

Selv om det har vært lite folk ute i gatene i Stockholm, har gateprostituerten bestått og Mika har jobbet oppsøkende i dette miljøet. De har vært bekymret for personer som selger sex på gata, både fordi de har hyppig nærkontakt med mange mennesker, men også fordi mange i dette miljøet har helseutfordringer som gjør dem særlig sårbare for alvorlige komplikasjoner hvis de smittes av koronaviruset.

Mika Stockholm har fortsatt med sitt oppsøkende arbeid på nett i kriseperioden. De har registrert en nedgang i annonser for salg av sex, men en økning i annonser for salg av seksuelle tjenester via webkamera.

Mika Stockholm rapporterer at krisen har påvirket målgruppen deres på flere måter. Personer som har sluttet å selge sex, kan ha lav terskel for å begynne igjen fordi de mister jobben eller er redd for inntektsreduksjon. De som går på skole eller studerer har mistet sosiale møteplasser ettersom undervisningen kun foregår digitalt, noe som øker risikoen for ensomhet. Videre rapporterer Mika at alle begrensningene og midlertidig stenging av øvrig tjenestetilbud, som ulike sosialfaglige tilbud, helsetilbud, drop-in tjenester og psykisk helsevern, har fått negative konsekvenser for brukerne. Særlig gjelder dette for de som har behov for psykisk helsehjelp. Mange tjenestetilbud for særlig sårbare grupper har også blitt

stengt eller har hatt redusert kapasitet, inkludert oppsøkende helsearbeid og overnattingstilbud for hjemløse.

Mika Stockholm har utarbeidet informasjon om koronaviruset og smittevern, og hengt opp plakater i områdene der det er gateprostituasjon i Stockholm. Myndighetene har ikke laget informasjonsmateriale som retter seg spesifikt mot målgruppa. Mika har under kriseperioden deltatt i samarbeidsmøter med myndighetene i Länsstyrelsen i Stockholm⁶², politiet, sosialtjenesten og andre myndigheter. De synes samarbeidsmøtene har fungert bra. Det til tross, myndighetene har ikke vært lydhøre for at personer som selger sex er en særlig sårbar gruppe som kan ha utfordringer med å motta offentlige tjenester digitalt, og at det bør være mer tilpassede løsninger som retter seg spesifikt mot målgruppa.

Evonhuset Malmö

Evonhuset i Malmö er et tjenestetilbud til personer som har solgt eller kjøpt sex, brukt sex som en form for selvskading eller vært utsatt for menneskehandel. To ansatte fungerer også som regionale koordinatorene på menneskehandelsfeltet.

Evonhuset har hatt åpent gjennom krisen. Retningslinjene fra Malmö kommune har vært at de skal holde åpent, men at de skal jobbe smitteforebyggende gjennom å begrense fysisk kontakt. De seks ansatte har delt seg opp i team som har byttet på å være fysisk på jobb og på hjemmekontor, og har tilbudt møter på digitale flater og telefon. De har holdt åpent for utdelingen av kondomer, glidemiddel og voldsalarmer som normalt. For en del har det fungert fint å gjennomføre møter og samtaler på telefon og digitale flater, mens andre har ønsket å utsette avtaler til de kan møte de ansatte på Evonhuset igjen.

Det har vært lite aktivitet i gateprostituasjonsmiljøet under krisen, men Evonhuset har likevel fortsatt sitt oppsøkende arbeid i miljøet. Majoriteten av personene i gateprostituasjon har vært svenske personer som er rusavhengige og/eller har psykiske lidelser. Gateprostituasjonen var tidligere dominert av EU-migranter, som nå er borte. Evonhuset mener endringen kan forklares med at politiet hadde flere aksjoner som rettet seg mot EU-migrantene i miljøet før pandemien inntraff.

Videre har Evonhuset fortsatt med sitt oppsøkende arbeid på nett, og sendt ut informasjon om koronaviruset til annonsørene på sms. Annonsørene har satt stor pris på informasjonen. Det har ikke blitt registrert nedgang i antall annonser på nett i denne perioden.

Evonhusets samarbeider med organisasjonen Crossroads⁶³ som jobber med sårbare EU-migranter. Crossroads har opplevd det som utfordrende å nå ut med informasjon om koronaepidemien til deres brukere ettersom mange mangler lese- og skriveferdigheter og har manglede språkkompetanse. De har derfor brukt mye tid på å gi muntlig informasjon for å oppklare misforståelser og for å sørge for at målgruppa har fått korrekt informasjon. Crossroads har tilbudt bistand til hjemreise, men rapporterer at mange av deres brukere har opplevd Sverige som et tryggere land enn hjemlandet under krisen.

⁶² <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm.html>

⁶³ <https://www.skanestadsmission.se/verksamheter/crossroads-malmo/>

Thai Wise⁶⁴ jobber med thailandske kvinner som bor i Sverige og er en av Evonhusets samarbeidspartnere. De har jobbet aktivt med informasjon om koronaepidemien på digitale plattformer og egen nettside.

Myndighetene har ikke utviklet informasjonsmateriell som rettet seg spesifikt mot personer som selger sex i Malmø, men kommunen har utviklet retningslinjer for sosialarbeidere. Länsstyrelsen i Skåne⁶⁵ har henvendt seg til Evonhuset for informasjon om hvordan krisen har påvirket deres brukergruppe.

Fuckförbundet

Fuckförbundet⁶⁶ er en medlemsorganisasjon for personer som selger seksuelle tjenester eller arbeider i andre deler av sexindustrien. Fuckförbundet rapporterer at noen av deres medlemmer selv valgte å isolere seg under krisen, mens andre har fortsatt å jobbe som før. Medlemmene har ulike erfaringer med hvordan krisen påvirket deres arbeidshverdag. Noen erfarte at antallet kunder gikk ned, særlig i de minste byene og tettstedene, mens andre medlemmer rapporterte om en økt etterspørsel fra kunder under krisen. Medlemmene i Fuckförbundet har i all hovedsak rapportert om økonomiske utfordringer på grunn av tapt inntekt, samt behov for bistand til innlosjering i løpet av perioden. Blant medlemmene som kommer fra andre land enn Sverige har det vært behov for praktisk eller økonomisk bistand for å kunne reise tilbake til hjemlandet.

Under krisen opprettet Fuckförbundet et krisefond for medlemmer som mistet inntekten sin som et resultat av krisen. Tilsammen fikk 20 personer økonomisk bistand før pengene var brukt opp. De ønsker å åpne for at flere kan søke bistand hvis det kommer inn mer penger til krisefondet.

Politiet i Norrmalm politidistrikt i Stockholm har hatt flere aksjoner rettet mot kunder i løpet av kriseperioden. Medlemmer av Fuckförbundet har rapportert at de bekymrer seg for at dette skjer i en periode hvor mange allerede har det økonomisk vanskelig.

Danmark

Den 13. mars ble alle undervisningsinstitusjoner i Danmark stengt, og fysisk undervisning ble erstattet med digital undervisning. Museum, bibliotek, religiøse institusjoner, treningssentre og rekreasjonsområder ble også stengt. Alle offentlige ansatte ble beordret til hjemmekontor. Restauranter, barer, nattklubber og handlesentre ble stengt. Videre ble alle private og offentlige arrangementer med mer enn 10 deltakere forbudt⁶⁷.

Fra 14. Mars ble danske grenser stengt, og det ble ulovlig å reise inn i landet for personer uten dansk statsborgerskap, med unntak av varetransport. All unødvendig reising ble sterkt frarådet. Virksomheter som innebar fysisk kontakt, som frisører, massasjeclinikker,

---

⁶⁴ <https://www.thaiwise.se/om-thaiwise/>

⁶⁵ <https://www.lansstyrelsen.se/skane.html>

⁶⁶ <https://www.fuckforbundet.com/>

⁶⁷ <https://www.regeringen.dk/nyheder/2020/pressemoede-i-spejlsalen-om-covid-19/>

tatoveringssalonger og skjønnhetssalonger ble stengt. Disse reglene innebar også at det ikke var lov å selge seksuelle tjenester.⁶⁸

Salg og kjøp av seksuelle tjenester er avkriminalisert i Danmark, og det forventes at personer som selger sex betaler skatt av inntekten sin. Sexsalg er likevel ikke anerkjent som yrke (anerkendt erhverv), og personer som selger sex har dermed ikke rett på arbeidsledighetstrygd.⁶⁹ Å tilrettelegge for, eller tjene penger på, andres prostitusjon er forbudt.⁷⁰

Redene

Redene er en del av KFUK/KFUM sin Danmarksavdeling⁷¹, som igjen er delt inn i underavdelinger i de ulike regionene i Danmark.

Reden København, Reden Odense, Reden Aalborg og Reden Aarhus gir tjenester til rusavhengige kvinner som selger sex. Reden Odense og Reden Aarhus svarte på henvendelsen fra Pro Sentret.

Reden Odense⁷² tilbyr sosiale tjenester og driver et drop-in tilbud. De har hatt åpent, men med en del begrensninger i hvilke tjenester de har kunnet tilby under krisen. Akuttovernattingstilbudet har vært stengt og de har ikke kunnet ta imot personer i lokalene sine. De har fortsatt med skadereduksjonsarbeid som vanlig. Ettersom de fysiske tjenestene har vært begrenset, har Reden Odense i større grad vært tilgjengelig for støttesamtaler, råd og veiledning på telefon.

Reden Odense rapporterer at de har registret en økning i kaos, angst og ensomhet blant brukerne i denne perioden. Prisen for illegale rusmidler har steget dramatisk. For noen har kombinasjonen av økte priser på illegale rusmidler og færre kunder, forverret livssituasjonen. Andre har rapportert at de ønsket å slutte å selge sex i frykt for å bli smittet, men at de ikke har alternative inntjeningsmuligheter og dermed har måttet fortsette.

Danske helsemyndigheter har utviklet generell informasjon om smittevern, men det har ikke blitt laget spesifikk informasjon som retter seg mot sårbare grupper. En kulturformidler hos Reden Odense har tatt kontakt med de av deres brukere som er migranter for råd og veiledning knyttet til smittevern.

Reden Odense har samarbeidet med Odense kommune i arbeidet med å opprette et tilbud til sårbare eller hjemløse personer som ikke har mulighet til å isolere seg. De har også samarbeidet med andre Redentiltak i opprettelsen av et krisesentertilbud for kvinner som er rusavhengige og som har blitt utsatt for vold. **De rapporterer om en økning av vold mot brukergruppa, og at kvinner som selger sex på institutter mistet husly da bordellene stengte.**

---

⁶⁸ Ibid

⁶⁹ <https://socialstyrelsen.dk/voksne/prostitution/viden-om-prostitution/relevant-lovgivning>

⁷⁰ Ibid

⁷¹ <https://kfuksa.dk/om-organisationen/institutioner-tilbud>

⁷² <https://kfuksa.dk/reden-odense/om-reden-odense>

Reden Odense opplever at samarbeidet og kommunikasjonen med politi, kommunen, krisesentre og andre frivillige organisasjoner har fungert godt under krisen.

Reden Aarhus⁷³ er et tjenestetilbud som driver en café, gir juridisk rådgiving og tilbyr sosial- og helsefaglig bistand og terapi til rusavhengige kvinner som selger sex. Under krisen stengte de det fysiske tilbudet, men utvidet tilgjengeligheten på e-post og telefon. Fra midten av mai har det fysiske tilbudet delvis åpnet igjen, og de tilbyr igjen helsehjelp, rådgiving og terapi.

Mange som bruker Reden Aarhus har omfattende helseproblemer og har valgt å isolere seg under krisen. De har registret at flere enn tidligere forteller om ensomhet og at enkelte ruser seg mer enn ellers. De har også erfart at flere som var rusfrie, har startet med rusmidler igjen.

Reden International⁷⁴ er et tjenestetilbud til kvinnelige migranter som selger sex, lokalisert på Vesterbro i København. De har et særskilt fokus på kvinner som har vært utsatt for menneskehandel. Tjenestetilbudet består av et drop-in tilbud, et helsetilbud og en nattkafé. I tillegg gjør de oppsøkende arbeid og drifter Danmarks eneste krisesenter for kvinner som har vært utsatt for menneskehandel.

Drop-in tilbudet ble stengt under krisen, mens helsetilbudet holdt åpent en dag i uken for brukere som bestilte time på forhånd. For å kompensere for stengt drop-in tilbud, intensiverte Reden International sitt oppsøkende arbeid på gaten og holdt kontakt med brukere gjennom telefonsamtaler. De har også delt ut matposer, gavekort til mat og kontantkort. Selv om de har holdt lokalene stengt, har det vært mulig å komme for rådgiving etter avtale.

Vanligvis tilbyr Reden International helsetjenester i sitt oppsøkende arbeid på bordeller og sexklinikker. Dette arbeidet ble nedskalert i denne perioden og i stede har de ringt kvinner som annonserer for seksuelle tjenester på internett. De vært i kontakt med omtrent 45 nigerianske kvinner på Vesterbro. Rumenske kvinner har i all hovedsak reist hjem, og mange av klinikkene som tilbyr thai-massasje, og seksuelle tjenester, har vært stengt. Noen kvinner fra Latin-Amerika og Øst-Europa har fortsatt med å selge sex gjennom annonsering på internett.

Det har ikke blitt utviklet informasjon om koronaviruset og smittevern til målgruppen. Danske Flygtningehjælp⁷⁵ har utviklet informasjon om smittevern og reguleringene på 25 språk, og Reden International har tilpasset denne informasjonen til sin målgruppe. Videre har de i samarbeid med Center Mod Menneskehandel⁷⁶ sendt ut informasjon om smittevern og reguleringene på SMS til annonsører på eskortenettsider.

Ingen av Reden International sine brukere har hatt symptomer på korona, og det har ikke blitt oppdaget noen smittetilfeller i brukergruppa. De rapporterer at mange isolerte seg frivillig under krisen, og at mange også stoppet midlertidig med sexsalg. Myndighetene har ikke hatt en strategi for testing blant sårbare grupper, og Reden International tror at aktiv testing av

---

⁷³ <https://kfuksa.dk/reden-aarhus/om-reden-aarhus>

⁷⁴ <https://kfuksa.dk/reden-international>

⁷⁵ <https://flygtning.dk/>

⁷⁶ <https://www.cmm.dk/>

gruppa hadde gitt et riktigere bilde på smitteforekomst i brukergruppa enn det de sitter med per dags dato.

På Reden International sitt krisesenter for ofre for menneskehandel var det mye usikkerhet i begynnelsen av krisen knyttet til testmuligheter for brukere, karantenehåndtering, gjennomføring av smittevernstiltak og målrettet informasjonsarbeid. Etter en stund opprettet kommunen et tilbud for testing og karantene for sårbare grupper, inkludert for EU-migranter. Det er likevel ikke blitt gjort noen form for innsats som har rettet seg direkte mot personer som selger sex. Reden International har adressert mangelen på karantenemuligheter for ofre for menneskehandel, og mangelen på tilgjengelig informasjon på ulike språk til Center Mod Menneskehandel, som er myndighetenes koordineringsenhet på området.

Med unntak av usikkerheten i starten av krisen og det manglende fokuset på målgruppa, rapporterer Reden International sitt krisesenter at smittevernsarbeidet nå fungerer mer tilfredsstillende.

AmiAmi

AmiAmi⁷⁷ er et tjenestetilbud for kvinnelige migranter som selger sex samt ofre for menneskehandel, lokalisert i Fredericia. De tilbyr helsetjenester og jobber oppsøkende på Syd- og Østjylland, samt Fyn.

Under krisen var AmiAmi sine lokaler stengt, men de ansatte hadde økt tilgjengelighet og kapasitet på telefon. Videre har deres frivillige leger gitt helsehjelp og delt ut resepter ved telefonkonsultasjoner. Gjennom en samarbeidsavtale med regionale myndigheter, kunne de også tilby personer testing for koronavirus. De har ikke jobbet oppsøkende på samme måte som før, men de har besøkt brukere for utdeling av matposer og rådgiving «på avstand».

Mange av de personene AmiAmi bistår har vært i en svært sårbar situasjon under krisen. De har rapportert om pengemangel og problematiske livssituasjoner, i tillegg til frykt for viruset i seg selv. AmiAmi har brukt mye tid på å gi informasjon om smittevern og reguleringer på telefon, og tekstmeldinger til personer som annonserer for seksuelle tjenester på nett. De har gitt ut informasjon på dansk, engelsk, spansk og thai.

Under krisen har de i hovedsak vært i kontakt med personer fra Nigeria, Thailand og Latin-Amerika. AmiAmi har erfart at de som anså det som et alternativ, reiste hjem. For mange brukere var hjemreise utelukket ettersom de hadde veldig lite, eller ingenting, å reise hjem til.

I tillegg til å bistå med mat og medisiner, har AmiAmi også bistått brukere med å skaffe flybilletter til hjemlandet. Det har ikke blitt gitt tilskudd fra staten eller kommunen til å betale for billettene, og AmiAmi har dekket billettene med penger fra eget budsjett. For personer fra Thailand har det vært ekstra komplisert å reise hjem ettersom myndighetene i Thailand stilte krav om helseerklæring for å slippe inn i landet. AmiAmi har klart å skaffe de aktuelle personene en slik erklæring.

---

⁷⁷ <https://amiami.dk/>

Danmark innførte et midlertidig forbudt mot tjenester som innebar fysisk kontakt, inkludert sexsalg, og politiet har aktivt aksjonert mot bordellene og instituttene for å håndheve forbudet. Stedene som ikke stengte, ble oppsøkt av politi og har fått advarsler eller blitt ilagt bøter. Forbudet har nå blitt opphevet. EU-borgere har fått lov til å bli værende i Danmark under krisen, men tredjelandsborgere har blitt satt i varetekt.

Personer som er registrert og som betaler skatt av inntekten fra sexsalg, skal i teorien ha hatt rett på stønader fra det offentlige. AmiAmi erfarer at dette har vært vanskelig få til i praksis. Alt i alt har det fra myndighetenes side vært lite initiativ til og interesse for å gi adekvat smitteverninformasjon til personer som selger sex spesielt, og til migranter generelt, under krisen.

Sexarbejdernes interesseorganisation (SIO)

Sexarbejdernes interesseorganisation (SIO)⁷⁸ i Danmark er en medlemsorganisasjon for personer som selger seksuelle tjenester eller som jobber i andre deler av sexindustrien, og arbeider hovedsakelig med politiske spørsmål.

Blant SIOs medlemmer har noen rapportert at de sluttet å selge sex under krisen, mens andre fortalte at de kun traff noen få, faste kunder. Andre gikk over til å selge sex gjennom webkamera eller på telefon. Noen få fortsatte å jobbe som før. De som sluttet å selge sex har rapportert at de levde av sparepenger, lånte penger eller hadde inntekt fra annet arbeid i denne perioden. I all hovedsak har mange vært i en vanskelig økonomisk situasjon ettersom myndighetene ikke har bevilget økonomiske krisepakker til sexselgere, selv om mange andre grupper i samfunnet fikk det.

Sexsalg er lovlig i Danmark, og sexselger plikter å betale skatt. Sexselgere er derfor i teorien inkludert i de økonomiske krisepakkene som har blitt bevilget til personer som driver små virksomheter eller som jobber som frilansere. Som nevnt tidligere i rapporten, har det vært vanskelig for sexselgere å få tilgang til støtte fra disse krisepakkene. SIO påpeker inkonsistensen i at de pålegges å betale skatt selv om sexsalg ikke anses som et «yrke». Dette medfører at det nesten er umulig å få tilgang på midlene i krisepakkene, selv om de skatter av inntekten sin.

SIO har vært i kontakt med Sundhedsstyrelsen angående utfordringene med tilgang til krisehjelp, noe som førte til at myndighetene sendte et formelt brev til Social- og indenrigsministeriet og Socialstyrelsen. I brevet anbefalte de at sexsalg som innebar fysisk kontakt under krisen skulle midlertidig forbyes ettersom det var umulig å følge smittevernsrestriksjonene når man selger sex.

De danske helsemyndighetene oppfordret også Social- og indenrigsministeriet og Socialstyrelsen til å sikre at sexselgere ble inkludert i krisepakkene. Det ble ikke etterfulgt.

---

⁷⁸ <https://www.s-i-o.dk/>

Oppsummert

I dette kapitlet har vi sett at krisen har hatt omfattende konsekvenser for både tjenestetilbudene og livssituasjonen til personer som selger sex i Norden. Alle tjenestetilbudene rapporterer at de har vært nødt til å redusere omfanget av tjenester til brukergruppen i denne perioden. Samtidig viser rapporten at de ulike tjenestetilbudene har vist en enorm omstillingsevne under pandemien, gjennom blant annet økt tilgjengelighet på telefon, større tilstedeværelse på internett og utdeling av matposer.

Selv om landene har hatt ulik smittevernsstrategi, og har ulik lovgivning på prostitusjonsfeltet, forteller tjenestetilbudene om en slående lik situasjon for personer som selger sex i alle de nordiske landene. Det er ikke overraskende at krisen har gjort en allerede sårbar gruppe enda mer sårbar. Det er bekymringsfullt at det i praksis nærmest var umulig å få økonomisk støtte fra myndighetene under krisen, selv for statsborgere med fulle rettigheter. Dette var også gjeldene for sexselgere i Danmark som betaler skatt av det de tjener på sexsalg. Det er særlig bekymringsfullt å registrere at myndighetenes manglende innsats rettet mot personer som oppholder seg uten rettigheter i landene, som papirløse og andre migranter.

Avslutning: En oversett populasjon

Koronapandemien er utvilsomt vår tids største krise. Den har rammet økonomi, bevegelsesfrihet og samlingsfrihet. Det har blitt sagt at viruset ikke diskriminerer, men vi vet nå at dette ikke er helt sant.

Personer som selger sex er ikke en ensartet gruppe, men har som fellestrekk at de i varierende grad er marginaliserte. Som vist i denne rapporten har prostitusjonsfeltet blitt utelatt fra smittevernsarbeid- og innsatser i Norge. Interessant i sammenhengen er at det har blitt iverksatt særlige innsatser overfor andre marginaliserte grupper i Norge. Sammenligner man innsatsen på prostitusjonsfeltet med for eksempel rusfeltet under koronakrisen, er forskjellen slående. Det ble gjort et omfattende beredskapsarbeid og satt inn ekstra ressurser for å ivareta personer som lever marginalisert og utsatt i rusmiljøene i Norge. I dette arbeidet ble brukerorganisasjoner og tjenestetilbudene for rusbrukere involvert. Det ble bevilget penger og satt inn ekstra ressurser for å ivareta denne gruppen som ble vurdert som ekstra sårbar i denne situasjonen. Som vist i denne rapporten, ble det fra myndighetens side ikke gjort lignende innsatser på prostitusjonsfeltet.

I Norge skal smittevernarbeidet omfatte alle som oppholder seg i riket, uavhengig av oppholdsstatus. Alle som står i fare for å bli smittet med helsefarlig sykdom har krav på informasjon og annen nødvendig helsehjelp. Det er påfallende at sexselgere helt har blitt utelatt fra alle statlige intervensjoner under pandemien, til tross for at gruppen er meget utsatt for smitterisiko gjennom hyppige og nære kontakter med andre. Den totale mangelen på økonomiske krisepakker rettet mot denne gruppen har presset mennesker ut i en desperat situasjon, der eneste mulighet til å forsørge seg selv har vært å fortsette å selge sex. Dette er ikke bare en menneskelig tragedie, men går også i mot norsk smittevernlovgivning. Det er ikke urimelig å kreve at det midlertidige forbudet mot sexsalg også burde ha blitt fulgt opp med en økonomisk støttepakke til denne gruppen.

Blant personer som selger sex er det de mest ressursvake som rammes hardest av samfunnets ulike tiltak for å stoppe smittespredningen. Migranter, særlig de som oppholder seg midlertidig i landet, har stått uten muligheter til å forsørge seg og har heller ikke blitt inkludert i forskjellige statlige krisepakker. Ofte har det eneste tilbudet vært å få økonomisk støtte til hjemreise, men selv ikke dette tilbudet har blitt gitt i alle nordiske land. Selv personer som har rettigheter gjennom statsborgerskap eller permanent oppholdstillatelse, har hatt vanskelig å gjøre rettighetene sine gjeldende til tross for løfter om forenklede saksbehandlingsprosesser og senkede dokumentasjonskrav.

Situasjonen for personer som selger sex er slående lik i de forskjellige nordiske landene. Ingen av landene har hatt statlige innsatser rettet spesifikt mot prostitusjonsfeltet. Prostitusjonslovgivningen skiller seg mellom landene, men det virker ikke som om disse forskjellene har hatt noen nevneverdig effekt på situasjonen for personer som selger sex. Som vist i rapporten har Danmark, der sexselgere skal betale skatt på inntekten sin, ikke inkludert

gruppen i støtteordningene rettet mot frilansere og enkeltmannsforetak, som de i teorien burde ha blitt gjort.

Denne pandemien er neppe den siste vi kommer til å oppleve i vår levetid, snarere en generalprøve. Til tross for at internasjonale organisasjoner, som UNAIDS, anbefaler å rette særlige innsatser mot marginaliserte grupper som migranter og sexselgere, har norske og nordiske lands statlige strategier overfor prostitusjonsfeltet vært ikke-eksisterende. De som hadde minst fra før, fikk enda mindre. UNAIDS slagord for smittevernsarbeid «no one left behind» virker glemt av eller ukjent for de nordiske styresmaktene. Med denne rapporten ønsker vi å sette søkelyset på de manglende hensynene og konsekvensene av dette, for noen av de mest sårbare og marginaliserte menneskene i blant oss. Vi håper at erfaringene bidrar til at sexselgere inkluderes og gis adekvat smittevernhjelp i det kommende. Fordi dette var, som nevnt, bare generalprøven.

Referanser

Rights in the time of Covid-19, Lesson from HIV for an effective, community-led response.

https://www.unaids.org/sites/default/files/media_asset/human-rights-and-covid-19_en.pdf

Felles høringsinnspill til «Prioriteringer av helsehjelp i Norge under Covid-19 epidemien»

<https://www.fhn.no/felles-horingsinnspill-til-prioritering-av-helsehjelp-i-norge-under-covid-19-epidemien/>

Forskrift om smitteverntiltak mv. ved koronautbruddet (covid-19-forskriften).

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2020-03-27-470> Forskriften trådte i kraft 27. mars.

Forskrift om bortvisning mv. av utlendinger av hensyn til folkehelsen.

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2020-03-15-293>

Forskrift om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket.

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-12-16-1255>

Koronaviruset – beslutninger og anbefalinger. <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/koronavirus>

Lov om vern mot smittsomme sykdommer. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1994-08-05-55#KAPITTEL_1

Lov om pasient- og brukerrettigheter. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63>

HivNorge: Vellykket behandling og PrEP virker. <https://hivnorge.no/nyheter/vellykket-behandling-og-prep-virker/>

Vedtak etter lov om vern mot smittsomme sykdommer § 4-1 andre ledd om møteforbud og stenging av virksomhet. <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2020-03-12-270>

NOU 2012: 17: Om kjærlighet og kjøletårn. Helse- og omsorgsdepartementet
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-17/id704855/>

NAV: Veileder for behandling av saker om økonomisk stønad i unntakstilstanden som skyldes koronavirus.
<https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/samarbeid/for-kommunen/nyttig-a-vite/koronavirus--informasjon-til-kommunene/koronavirus--veileder-for-behandling-av-saker-om-okonomisk-stonad-under-pandemien>

NAV: Når du mister inntekt ved koronautbruddet for selvstendige næringsdrivende og frilansere.
<https://www.nav.no/no/person/innhold-til-person-forside/nyttig-a-vite/koronavirus--informasjon-fra-nav/koronavirus-informasjon-til-selvstendig-naeringsdrivende-og-frilansere>

«Oppfordring til handling» signert av signert av PION, Pro Sentret, Foreningen for kjønn- og seksualitetsmangfold (FRI) Oslo Viken, Antirasistisk Senter og Skeiv Verden, 12.mai 2020

Spørsmål fra Nicholas Wilkinson (SV) til arbeids- og sosialministeren. Dokument nr. 15: 1648 (2019-2020)
<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=79889>

https://valtioneuvosto.fi/sv/artikeln/-/asset_publisher/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeusoloissa-koronavirustilanteen-vuoksi

https://valtioneuvosto.fi/sv/artikeln/-/asset_publisher/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeusoloissa-koronavirustilanteen-vuoksi

https://valtioneuvosto.fi/sv/artikeln/-/asset_publisher/10616/liikkumisrajoitukset-uudellemaalle-voimaan-28-maaliskuuta-2020-klo-00-00?_101_INSTANCE_LZ3RQQ4vvWXR_languageId=en_US

<https://valtioneuvosto.fi/sv/information-om-coronaviruset/gallande-begransningar>

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1889/18890039001#L20>

https://www.kantarsifo.se/sites/default/files/reports/documents/allmanhetens_tillit_tankar_och_beteende_under_coronakrisen_22_maj_2020.pdf

<https://www.krisinformation.se/detta-kan-handa/handelser-och-storningar/20192/myndigheterna-om-det-nya-coronaviruset/information-om-skolor>

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/verksamheter/information-till-arrangorer-av-evenemang/>

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700

<https://www.regeringen.dk/nyheder/2020/pressemedde-i-spejlsalen-om-covid-19/>

<https://socialstyrelsen.dk/voksne/prostitution/viden-om-prostitution/relevant-lovgivning>

Vedlegg

NO

I noen korte setninger, beskriv hvordan situasjonen har vært for dere og deres brukere gjennom krisen (utfordringer, hvilken type henvendelser etc.).

Hvilken eller hvilke myndigheter har hatt det overgripende ansvaret for smittevern på nasjonal nivå?

Hvordan har håndheving av smittevernstiltak blitt håndtert i forhold til prostitusjonsfeltet?

Har det blitt utarbeidet målrettet smitteverninformasjon for personer som selger sex og prostitusjonstiltak?

I hvilken grad har dere vært involvert og deltatt i arbeidet med i identifisering av behov og i å utvikle tiltak for smittevern?

Opplever dere at det har vært en god dialog med myndighetene og at deres synspunkter har blitt hørt?

Hvilke erfaringer har dere om hvorvidt smittevernsarbeidet har vært målrettet og effektivt i prostitusjonsfeltet?

EN

In a few short sentences, describe the situation for you and your service users during the crisis (challenges etc.).

Which agencies (on state and municipal level) have had the overarching responsibility for disease control on a national level?

How (if at all) has disease control measures been carried out in the prostitution field?

Has any information material on disease control for persons who sell sex and/or their service providers been developed and distributed by authorities?

Have you, as service providers, been involved in developing disease control measures and identifying needs for your service users?

Do you feel that the dialogue between you and the authorities has been good and fruitful during the crisis?

Do you feel that disease control has been effective and goal oriented in your field?

SV

I korta ordalag, beskriv hur situationen har varit för er och era brukare under krisen.

Vilka (eller vilka) myndigheter har haft det övergripande ansvaret för smittskyddsarbetet på nationell nivå?

Hur har smittskyddsarbetet sett ut i prostitutionsfältet?

Har myndigheter utarbetat något informationsmaterial specifikt för personer som har sex mot ersättning?

Har ni, som service providers, blivit involverade i smittskyddsarbetet genom att identifiera behov och komma med förslag på åtgärder gällande era brukare?

Upplever ni att dialogen har fungerat mellan er och myndigheter?

Upplever ni att smittskyddsarbetet har varit målriktat och effektivt i prostitutionsfältet?

